Griffier van de Staten

Geleidebrief informatief

Naam voorstel **16000271**	**Eerste Kamer der Staten-Generaal; jaarbericht parlementair jaar 2014-2015**		
Betreft vergadering	Commissie Bestuur		22 januari 2016
Te verzenden aan	Commissie Bestuur via iBabs		
Verzenddatum	7 januari 2016		
Commissiegriffier	Margreeth Trimpe	0118 - 63 14 37	me.trimpe@zeeland.nl
Statenadviseur			
Inhoudelijk ambtenaar			
Verantwoordelijk bestuurder			

Inhoudelijk	
Aanleiding	Jaarlijks bericht over werkzaamheden en kerngegevens Eerste Kamer
Overige informatie	Dit jaarbericht wordt ter kennisneming geagendeerd.

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Jaarbericht Eerste Kamer

Parlementair jaar
2014-2015

Inleidende beschouwingen 3

1 De Eerste Kamer in Nederland en in Koninkrijksverband 8

1. Gebruik van bevoegdheden 9
1.1 De Eerste Kamer als medewetgever 9
1.1.1 Verworpen en aangehouden wetvoorstellen 9
1.1.2 Gevolgen van amendementen 12
1.1.3 Wettelijke verankering AMvB 14
1.2 De Eerste Kamer als controleur van de regering 15
1.3 Consulatie van deskundigen 18

2. Toetsingskader en -criteria 21
2.1 Rechtmatigheid 21
2.1.1 Fundamentele rechtsbeginselen en grondrechten 21
2.1.2 Staatsrechtelijk institutionele aspecten 23
2.1.3 Toetsing aan internationaal recht 25
2.2 Uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid 26
2.3 Wetssystematiek en wetgevingsproces 30
2.3.1 Samenhang van wetgeving 30
2.3.2 Vooruitlopen op wetgeving 31

3. Koninkrijksrelaties 32

4. Communicatie en voorlichting 35
4.1 Eerste Kamer online 35
4.2 Onderwijsprojecten 37
4.3 Eerste Kamer in de media 38

2 De Eerste Kamer in internationaal verband 40

1. De Eerste Kamer en Europa 41

2. Parlementaire diplomatie 46
2.1 Bilaterale ontvangsten 46
2.2 Bilaterale bezoeken 48
2.3 Interparlementaire fora en contacten 51

3 Bijlagen 58

1. Samenstelling fracties in 2014-2015 tot 9 juni 2015 59

2. Samenstelling fracties in 2014-2015 na 9 juni 2015 62

3. Commissies 65

4. Eerste Kamer in cijfers 66

5. Index onderwerpen 70

Inleidende beschouwingen

Met veel genoegen bied ik u dit Jaarbericht aan, dat aan de hand van de belangrijkste gebeurtenissen en ontwikkelingen in het afgelopen jaar inzicht biedt in de wijze waarop de Eerste Kamer functioneert. Het Jaarbericht gaat met name in op de manier waarop de Kamer haar wetgevende en controlerende taak heeft vervuld, zowel op nationaal als op internationaal niveau. Hieronder licht ik enkele bijzondere ontwikkelingen uit.

Kamerwisseling

Nadat op 18 maart 2015 de leden van de Provinciale Staten waren verkozen, was het op 26 mei 2015 de beurt aan de nieuw gekozen leden van de Provinciale Staten om te stemmen voor een nieuwe Eerste Kamer. De uitslag van de verkiezingen resulteerde voor een aantal fracties in een aanzienlijke verschuiving van zetels. De bijzondere politieke situatie in het land – het kabinet beschikt structureel over een meerderheid in de Tweede Kamer, maar niet in de Eerste Kamer – deed zich ook na de Eerste Kamerverkiezingen weer gelden.

De wisseling van de oude naar de nieuw gekozen Kamer leidde tot het vertrek van 35 Eerste Kamerleden. Tijdens de laatste zitting van de oude Kamer op 2 juni 2015 is hier uitgebreid bij stilgestaan. De minister-president, de scheidend nestor van de Eerste Kamer Gerrit Holdijk en ondergetekende hebben ieder een toespraak gehouden. Onder de vertrekkende senatoren bevonden zich twee oud-voorzitters, vier ondervoorzitters en vier fractievoorzitters.

Op 9 juni 2015 trad de nieuwe Eerste Kamer aan en werden de 75 Leden beëdigd. Een Kamerwisseling betekent ook dat er een nieuwe Voorzitter en twee Ondervoorzitters van de Kamer moet worden gekozen. Op 23 juni 2015 werd ondergetekende unaniem herkozen als Voorzitter, en op 20 juni 2015 Anne Flierman en Joris Backer tot respectievelijk Eerste en Tweede Ondervoorzitter. De Eerste Kamer heeft de maanden van juni tot de derde dinsdag van september kunnen gebruiken om de nieuwe leden in te werken en de laatste wetgevende arbeid van het parlementaire jaar af te ronden.

Wetgevende arbeid

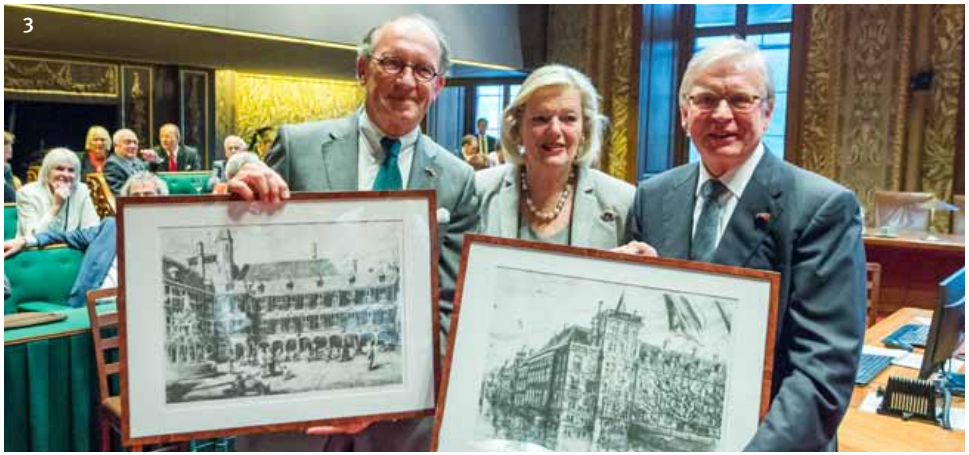
Het parlementair jaar 2014-2015 heeft op wetgevingsgebied een aantal interessante casus voortgebracht. Veel opzien baarde de Eerste Kamer toen zij twee wetsvoorstellen verwierp die voortvloeiden uit het regeerakkoord van het kabinet-Rutte II. Het ging in de eerste plaats om het wetsvoorstel verbod verticale integratie. Hoewel in het debat vrijwel alle woordvoerders zich bezorgd toonden over de inperking van de vrije-artsenkeuze en de toenemende macht van zorgverzekeraars, kwam de uitkomst van de hoofdelijke stemming voor velen als een verrassing, met name doordat een van de fracties die in de Tweede Kamer de regeringscoalitie vormen, in de Eerste Kamer het voorstel niet voltallig bleek te kunnen steunen. De politieke situatie was gespannen, totdat enkele dagen na de stemming een compromis werd gevonden: de minister-president zond een brief naar de Kamers waarin een aangepast wetsvoorstel werd aangekondigd, dat rekening houdt met een motie die de Eerste Kamer met algemene stemmen aannam, waarin de regering wordt opgeroepen om de positie van verzekerden te versterken.

1

Afscheid van de kamerleden op 2 juni 2015

1 *Vertrekkend nestor Gerrit Holdijk ontvangt het Zilveren Koetsje*
2 *Groepsportret*
3 *Vertrekkend oud-Voorzitters De Graaf en Van der Linden met Voorzitter Broekers-Knol*

2

3

Over het verwerpen van het tweede wetsvoorstel werd in de media al volop gespeculeerd voorafgaand aan de stemming. Het betrof het wetsvoorstel invoering elektronische detentie, waarmee het een gedetineerde wordt verboden om een bepaalde plaats gedurende een bepaalde periode te verlaten. Deze maatregel wordt met elektronisch toezicht gehandhaafd, waardoor bepaalde gedetineerden onder omstandigheden het einde van hun straf buiten de gevangenis kunnen doorbrengen. Tijdens het debat werd forse kritiek geuit op het afschaffen van het huidige systeem van detentiefasering waarmee gedetineerden op hun terugkeer in de samenleving worden voorbereid en op het feit dat deze sanctie niet door de rechter, maar door de directeur van de instelling zou worden opgelegd. Het wetsvoorstel kreeg slechts de steun van de partijen waarop de coalitie van het kabinet-Rutte II gebaseerd is en werd derhalve verworpen.

Hoewel de Eerste Kamer wetsvoorstellen alleen kan aannemen of verwerpen, heeft zij ook andere mogelijkheden om te zorgen dat gebreken in de haar voorgelegde ontwerpwetgeving worden opgelost. Zo stemde de Eerste Kamer pas in met het wetsvoorstel doorberekening kosten veiligheidsonderzoeken, nadat zij van kabinetszijde de toezegging had gekregen dat zij binnen een jaar een eerste aanzet voor een afwegingskader inzake het wel of niet doorberekenen van kosten voor overheidsdiensten toegestuurd krijgt.

De Eerste Kamer weet vaker belangrijke toezeggingen binnen te halen. Zo zag de regering zich gedwongen om toe te zeggen dat een aantal belangrijke onderwerpen (zoals het begrip ‘grond’) die zij in een algemene maatregel van bestuur behorend bij het wetsvoorstel verantwoorde groei melkveehouderij wilde regelen, in de wet zelf worden opgenomen en dat hiertoe zo spoedig mogelijk een wijzigingsvoorstel bij de Tweede Kamer wordt ingediend.

Bekendmaking uitslag Eerste Kamer verkiezingen door Kiesraad op 28 mei 2015

Vermeldenswaardig is voorts dat de Eerste Kamer in het voorbije parlementaire jaar, evenals in 2013-2014, veel initiatiefvoorstellen heeft behandeld. Het gaat in de eerste plaats om de deconstitutionalisering (uit de Grondwet halen) van de benoeming van de commissaris van de Koning en de burgemeester, het toezicht op kredietunies, flexibel werken en het annuleren van de zogenaamde enkele-feitconstructie in de Algemene wet gelijke behandeling. Deze vier voorstellen haalden de eindstreep, zij het dat in een aantal gevallen wel toezeggingen van kabinetszijde nodig waren om kritiek vanuit de Kamer te pareren. Een vijfde initiatiefvoorstel waarvan de behandeling inmiddels ook is afgerond, over de aansprakelijkheid van ouders voor gedragingen van minderjarigen, kon daarentegen niet op een meerderheid rekenen. Over dit wetsvoorstel is dit parlementaire jaar alleen gestemd; de inhoudelijke behandeling vond al eerder plaats. Tot slot zij nog gewezen op de novelle bij het initiatiefvoorstel Huis voor Klokkenluiders, dat zich nog in de voorbereidende fase bevindt, en een toegezegde reparatie van de Wet raadgevend referendum, dat de Eerste Kamer op 20 januari 2015 als hamerstuk heeft aanvaard. Ook deze wetsvoorstellen waren al eerder inhoudelijk behandeld.

De nieuwe Eerste Ondervoorzitter Flierman, Voorzitter Broekers-Knol en Tweede Ondervoorzitter Backer

De Eerste Kamer ziet het als haar taak om wetsvoorstellen op rechtmatigheid, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid te beoordelen. Zij tracht wetsvoorstellen steeds voortvarend af te handelen en is in uitzonderlijke situaties ook bereid om dit onder hoge tijdsdruk te doen. Dat bleek bijvoorbeeld bij het wetsvoorstel verlaging topinkomens in de (semi) publieke sector. De behandeling zou aanvankelijk worden uitgesteld, omdat er geen ruimte op de plenaire agenda werd gevonden. Aangezien de meerderheid van de Kamer het bij nader inzien echter onjuist achtte dat de beoogde ingangsdatum van 1 januari 2015 dan niet gehaald zou worden, kwam de Eerste Kamer terug van reces en vond de behandeling plaats in een speciaal ingelast debat op 22 december 2014.

Hoofdstuk over integriteit in Reglement van Orde

Op 17 maart 2015 heeft de Eerste Kamer voor het eerst sinds 2011 haar Reglement van Orde gewijzigd. Aanleiding hiervoor was een rapport van de Groep Staten tegen Corruptie van de Raad van Europa (GRECO) over de preventie van corruptie en bevordering van integriteit bij parlementariërs en de rechterlijke macht in Nederland. Op 8 oktober 2013 heeft de Eerste Kamer de tijdelijke commissie GRECO-rapport ingesteld om een reactie voor te bereiden op dit rapport.[1] Deze commissie adviseerde om het reglement aan te vullen met bepalingen over de onderwerpen belangenconflicten, het registreren van geschenken en bepaalde reizen, het geven van gedetailleerdere informatie over de functies naast het lidmaatschap van de Kamer en het omgaan met vertrouwelijke informatie.

Tijdens de plenaire behandeling van het verslag op 17 juni 2014 besloot de Eerste Kamer de conclusies en aanbevelingen van de tijdelijke commissie GRECO-rapport over te nemen. De nieuwe bepalingen zijn opgenomen in een apart hoofdstuk over integriteit. Het gewijzigde Reglement van Orde is met ingang van 9 juni 2015 in werking getreden.

AES en 200 jarig bestaan

De Eerste Kamer heeft in het parlementair jaar 2014-2015 een aantal grote projecten georganiseerd en voorbereid. In mei 2015 ontving zij een groot aantal Senaatsvoorzitters uit Europa in het kader van de 16e bijeenkomst van de Association of European Senates. In september en oktober 2015 werd het 200 jarig bestaan van de Eerste en Tweede Kamer op feestelijke wijze gevierd door middel van een tentoonstelling, een app, twee open huis dagen, een gedenkplaquette en een bijzondere verenigde vergadering. Aangezien het merendeel van deze activiteiten in het parlementair jaar 2015-2016 viel, zal hieraan in het volgende Jaarbericht uitgebreid aandacht worden besteed.

Mr. A. Broekers-Knol
Voorzitter Eerste Kamer der Staten-Generaal

[1] Zie Jaarbericht 2013-2014, p. 6-7.

1 De Eerste Kamer in Nederland en in Koninkrijksverband

1. Gebruik van bevoegdheden

Staatsrechtelijke positie: medewetgever en controleur van de regering

De beide Kamers der Staten-Generaal zijn door de Grondwet belast met zowel een wetgevende als een controlerende taak. Om deze taken uit te voeren, beschikken de Kamers deels over dezelfde bevoegdheden. Zowel de Eerste Kamer als de Tweede Kamer heeft het recht van interpellatie, het recht van enquête, het recht moties in te dienen en het recht om schriftelijke vragen te stellen aan de regering. Daarnaast kan een commissie een mondeling overleg hebben met een minister. Naast de genoemde overeenkomsten bestaan ook verschillen in bevoegdheden tussen Eerste Kamer en Tweede Kamer. De Eerste Kamer mag, anders dan de Tweede Kamer, niet zelf wetsvoorstellen indienen (het recht van initiatief) en kan wetsvoorstellen niet wijzigen (het recht van amendement), maar alleen aannemen of verwerpen. De Eerste Kamer heeft voor alle wetsvoorstellen die haar bereiken een vetorecht. De Eerste Kamer kan zich dus concentreren op de tekst zoals die is vastgesteld na behandeling in de Tweede Kamer en in overweging nemen hoe die wet zal gaan werken in de praktijk.
Na afweging van de voors en tegens kan de Kamer besluiten het wetsvoorstel te aanvaarden of te verwerpen.

1.1 De Eerste Kamer als medewetgever

1.1.1. Verworpen en aangehouden wetvoorstellen

Verbod verticale integratie en vrije artsenkeuze

In het parlementair jaar 2014-2015 heeft de Eerste Kamer drie wetsvoorstellen verworpen, van de 222 die zij behandeld heeft. Het meest opvallende wetsvoorstel dat in het afgelopen parlementaire jaar is verworpen, is het wetsvoorstel Verbod verticale integratie. Met dit voorstel wordt de Wet marktordening gezondheidszorg (Wmg) aangepast om te voorkomen dat zorgverzekeraars zelf zorg verlenen of zorg laten verlenen door zorgaanbieders waarin zij zeggenschap hebben (verticale integratie).

In september 2014 stelde de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport de Kamer voor om de Afdeling advisering van de Raad van State om voorlichting te vragen over onder andere de effecten van de amendementen Bouwmeester en Van der Staaij op het voorgestelde artikel 13 Zorgverzekeringswet. De amendementen en de

nota's van wijziging hadden volgens de Eerste Kamer mogelijk betrekking op de reikwijdte van de in artikel 13 Zorgverzekeringswet geregelde vrije artsenkeuze en op de informatiepositie van de verzekerde. Hierdoor zouden burgers met een natura- of budgetpolis alleen nog de kosten vergoed krijgen die zijn gemaakt door een zorgverlener waarmee hun verzekeraar een contract heeft.

De door de Eerste Kamer gevraagde voorlichting werd reeds in oktober ontvangen, zodat de commissie de verdere behandeling voor het einde van het jaar kon afronden. De kwestie van de vrije artsenkeuze bleek echter een struikelblok te zijn. Op 16 december 2014 werd het wetsvoorstel na hoofdelijke stemming verworpen.

Om te voorkomen dat door het verwerpen van het wetsvoorstel ook de het opnemen van het persoonsgebonden budget (pgb) in de Zorgverzekeringswet op de tocht zou komen te staan, nam de Kamer een motie aan, die de regering verzocht om bij verwerping een apart wetsvoorstel in te dienen dat het pgb in de Zorgverzekeringswet verankert. Dit nieuwe wetsvoorstel is ondertussen ingediend. De Kamer nam op 16 december ook een motie aan, die de regering vroeg om regels te stellen voor de invloed van verzekerden op het beleid van de zorgverzekeraar. Inmiddels heeft de regering laten weten de verstevigde positie van verzekerden ten opzichte van verzekeraars wettelijk te willen regelen. Dit wetsvoorstel zal naar verwachting begin 2016 worden ingediend.

Elektronische detentie

Enkele maanden daarvoor, op 30 september 2014, verwierp de Eerste Kamer het wetsvoorstel invoering elektronische detentie. Dit wetsvoorstel beëindigt het bestaande systeem van detentiefasering waarbij gedetineerden geleidelijk worden teruggebracht in de maatschappij. Het voorstel voert een nieuw systeem in, waarbij het gedetineerden door middel van elektronisch toezicht (een enkel- of polsband) verboden wordt om een bepaalde plaats gedurende een bepaalde periode te verlaten. Gedetineerden die goed gedrag vertonen, kunnen dan het einde van hun straf, van tenminste 6 maanden, buiten de gevangenis doorbrengen.

Tijdens de plenaire behandeling op 23 september 2014 uitten diverse woordvoerders zorgen over het risico dat gedetineerden opnieuw in de fout gaan, als zij niet in aanmerking komen voor elektronische detentie en geen gebruik meer kunnen maken van detentiefasering. Deze gedetineerden komen dan met beperkte begeleiding terug in de maatschappij. Een aantal Senatoren achtte het bovendien niet juist dat het opleggen van elektronische detentie niet door de rechter zou geschieden, maar door de directeur van de instelling. Een laatste bezwaar was dat elektronische detentie door de samenleving en door de gedetineerde niet of onvoldoende als straf wordt gezien en dat het wetsvoorstel daarmee afdoet aan de functie van vergelding. Een week later, tijdens de stemming, bleek dat het wetsvoorstel de toets der kritiek niet kon doorstaan.

Aansprakelijkheid voor gedragingen van minderjarigen

Het derde en laatste wetsvoorstel dat de Eerste Kamer in het parlementair jaar 2014-2015 verwierp, was een initiatiefvoorstel dat de risicoaansprakelijkheid van ouders en voogden verruimt voor het gedrag van minderjarigen vanaf veertien jaar. De initiatiefnemer beoogde met zijn wetsvoorstel mogelijk te maken dat ouders aansprakelijk zijn voor alle schade die hun kinderen (tussen 14 en 18) toebrengen. De schadevergoeding die ouders aan de benadeelde betalen, kunnen zij vervolgens op hun kinderen verhalen.

Op 24 november 2013 vond in de Kamer de plenaire behandeling plaats. In het debat maakten diverse woordvoerders bezwaar tegen het feit dat de 'vrijpleitmogelijkheid' van ouders in het wetsvoorstel komt te vervallen. Ook sprak de Kamer over de verzekerbaarheid van de algehele risicoaansprakelijkheid van ouders voor minderjarigen. De initiatiefnemer gaf vervolgens aan dat hij zich naar aanleiding van de geuite bezwaren zou beraden op het aanhangig maken van een novelle en de Kamer over de uitkomst daarvan zou informeren. In afwachting van deze brief besloot de Kamer de behandeling van het wetsvoorstel aan te houden.

Op 23 april 2015 liet de initiatiefnemer weten dat hij afzag van een novelle. Hij verzocht de Kamer om het wetsvoorstel in stemming te brengen. Bij de stemming op 19 mei 2015 bleek dat het initiatiefvoorstel niet op een meerderheid van stemmen kon rekenen.

Doorberekening kosten veiligheidsonderzoeken

De Eerste Kamer heeft dit parlementair jaar geruime tijd de stemming aangehouden over een wetsvoorstel om de kosten van veiligheidsonderzoeken door de Nederlandse inlichtingendiensten door te berekenen aan de werkgever die een van zijn werknemers met een vertrouwensfunctie wil belasten. Aanvankelijk was het de bedoeling dat de Kamer een week na de plenaire behandeling op 14 april 2015 over het wetsvoorstel zou stemmen. Enige dagen later ontving de Kamer echter een brief van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, waarin 'met het oog op nader beraad' om aanhouding van de stemming werd gevraagd. Tijdens de schriftelijke en mondelinge behandeling van het voorstel had de Kamer zich kritisch getoond. In een breed gesteunde motie werd geconstateerd dat er tot op heden geen duidelijk beleid is binnen de overheid voor het doorberekenen aan burgers en bedrijven van kosten van handelingen en diensten in het kader van de uitvoering van de overheidstaak. In de motie werd gevraagd om een beschouwing en een eerste aanzet voor een afwegingskader inzake het wel of niet doorberekenen van kosten voor overheidsdiensten. Al tijdens het debat zegde de minister toe deze motie uit te zullen voeren. Nadat de minister in een nieuwe brief had verzocht het wetsvoorstel in stemming te brengen omdat het nadere beraad inmiddels had plaatsgevonden, kon de stemming op 2 juni 2015 alsnog plaatsvinden en schaarde een Kamermeerderheid zich achter het voorstel.

1.1.2. *Gevolgen van amendementen*

In het parlementair jaar 2014-2015 hebben amendementen uit de Tweede Kamer opvallend vaak geleid tot onverwachte wendingen in de behandeling van wetsvoorstellen in de Eerste Kamer. In enkele gevallen werd naar aanleiding van de amendering van een wetsvoorstel de Afdeling advisering van de Raad van State om voorlichting gevraagd; zowel door de regering als door de Kamer.[2] Eerder werd al het voorbeeld van het wetsvoorstel Verbod verticale integratie genoemd. Ook is het voorgekomen dat de regering een wetsvoorstel heeft ingetrokken wegens onaanvaardbare gevolgen van amendementen.

Verplichte kabinetsreactie en vermindering aantal leden adviescolleges

Op 27 maart 2015 kondigde de minister voor Wonen en Rijksdienst – op het moment waarop de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken/Huis van de Koning op het punt stond de schriftelijke voorbereiding te starten – per brief aan dat door de aanvaarding van het amendement Schouw en Van Toorenburg een principieel onderdeel van het wetsvoorstel tot wijziging van de Kaderwet adviescolleges houdende vermindering van het maximum aantal leden was komen te vervallen en dat het voorstel zou worden ingetrokken. Dit onderdeel betrof de afschaffing van de verplichte kabinetsreactie op een advies. Het wetsvoorstel is vervolgens per brief ingetrokken.

Veiligheid van offshore olie- en gasactiviteiten

Een andere situatie deed zich voor bij de behandeling van een wetsvoorstel over de veiligheid van offshore olie- en gasactiviteiten. De minister van Economische Zaken stelde per brief dat het amendement Jan Vos en Van Tongeren over de weigeringsgronden voor opsporings- en winningsvergunningen voor mijnbouwactiviteiten en het amendement Jan Vos en Ouwehand over de omkering van de bewijslast voor mijnbouwschade niet raakten aan de onderwerpen die aan de orde kwamen in het wetsvoorstel zoals dit bij de Tweede Kamer was ingediend. De minister gaf aan dat hij de Afdeling advisering van de Raad van State om voorlichting zou vragen over de door deze amendementen toegevoegde onderwerpen. In reactie hierop heeft de vaste commissie voor Economische Zaken besloten het voorbereidend onderzoek uit te stellen totdat de gevraagde voorlichting en de reactie van de regering daarop beschikbaar is.

Wet algemeen pensioenfonds

Voorafgaand aan de stemming in de Tweede Kamer over het wetsvoorstel inzake de Wet algemeen pensioenfonds op 18 juni 2015 maakte de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid per brief bekend dat zij bij aanvaarding van het gewijzigd amendement Lodders en Vermeij de Afdeling advisering van de Raad van State om een oordeel

[2] Sinds de inwerkingtreding van artikel 21a van de Wet op de Raad van State op 1 september 2010 kunnen beide Kamers der Staten-Generaal de Raad van State rechtstreeks verzoeken om 'voorlichting in aangelegenheden van wetgeving en bestuur'.

zou vragen over de inhoud hiervan. Dit amendement creëert de mogelijkheid om bij fusie tussen verplichte bedrijfstakpensioenfondsen voortaan met afgescheiden vermogens te werken. Hierdoor is het verschil in dekkingsgraad tussen de fuserende pensioenfondsen geen belemmering meer om te fuseren.

Het kabinet meldde na ontvangst van het oordeel van de Raad van State dat zij eerst zal bepalen wat de mogelijke consequenties zijn van het amendement en daarna de beide Kamers hierover zal informeren. De commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid besloot om vooruitlopend op de ontvangst van het oordeel van de Raad van State en de kabinetsreactie daarop wel vast inbreng te leveren voor het voorlopig verslag.

Investeringsmogelijkheden in medisch-specialistische zorg

Tijdens de plenaire behandeling van het wetsvoorstel Wet vergroten investeringsmogelijkheden in medisch-specialistische zorg op 9 december 2014 waren diverse Eerste Kamerleden kritisch over het gewijzigd amendement Bruins Slot bij artikel 18 van de Wet toelating zorginstellingen. Dit amendement maakt het schrappen van de verplichte goedkeuring van het College sanering zorginstellingen voor verhuur, verkoop of het onderwerpen aan enig beperkt recht van (delen van) gebouwen of terreinen ongedaan. Daarnaast wordt deze verplichting uitgebreid naar koop en huur van (delen van) gebouwen of terreinen. Op verzoek van de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft de Eerste Kamer de plenaire behandeling van dit wetsvoorstel aangehouden. De minister gaf aan dat de regering eerst voorlichting wil vragen aan de Afdeling advisering van de Raad van State over de gevolgen van dit amendement. Na ontvangst van de gevraagde voorlichting kan de behandeling van het wetsvoorstel weer worden voortgezet.

Verbetering wanbetalersmaatregelen

Nadat de commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport op 28 april 2015 blanco eindverslag had uitgebracht en het wetsvoorstel Verbetering wanbetalersmaatregelen als hamerstuk af wilde doen, verzocht de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de volgende dag de behandeling van het wetsvoorstel aan te houden. De minister gaf aan dat de consequenties en de juridische houdbaarheid van het nader gewijzigd amendement Leijten en Van Gerven nader moesten worden onderzocht. Na de uitkomst van dit onderzoek stelde de minister voor om in een novelle artikel Ia van het wetsvoorstel verbetering wanbetalers te wijzigen zodat de huidige regeling van artikel 2.1.9, derde lid, van de Invoerings- en aanpassingswet Zorgverzekeringswet niet voor onbepaalde tijd gaat gelden, maar wordt verlengd tot 1 januari 2018. De commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport besprak op 8 september 2015 de uitkomst van dat onderzoek en het voorstel van de minister.

1.1.3. *Wettelijke verankering AMvB*

Grondgebonden groei melkveehouderij

De rol van de Eerste Kamer als medewetgever kwam ook naar voren bij de behandeling van het wetsvoorstel Wet verantwoorde groei melkveehouderij, dat op 16 december 2014 is aangenomen. Deze wet reguleert de toename van de productie van meststoffen door melkvee in verband met het vervallen van de Europese melkquota. Daarbij is het van belang dat de groei van de melkveehouderij grondgebonden blijft. Dat betekent dat hoe meer er wordt geproduceerd, hoe meer grond er moet zijn voor de dieren om op te leven. Bij de behandeling van het wetsvoorstel is een motie aangenomen, die de Staatssecretaris van Economische Zaken verzoekt om de essentie van de bij dit voorstel behorende Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) en de eis van grondgebondenheid op te nemen in de wet. De zaken die in deze AMvB worden geregeld, horen namelijk, gelet op hun importantie, niet in een AMvB maar in een wet thuis. De behandeling van de ontwerp-AMvB heeft vervolgens langer op zich laten wachten dan was gepland.
De Staatssecretaris van Economische Zaken had bij de behandeling in december toegezegd dat de AMvB uiterlijk 1 maart 2015 aan de Kamer zou worden voorgelegd. Nadat deze deadline niet was gehaald, heeft de Kamer op 17 maart 2015 een interpellatiedebat gehouden met de staatssecretaris om opheldering te vragen. Na ontvangst van de AMvB kon er op 28 april 2015 worden gedebatteerd. In dit debat heeft de staatssecretaris toegezegd om de onderwerpen van de AMvB per wet te regelen. Hiertoe is een wetsvoorstel op 26 september 2015 ingediend bij de Tweede Kamer.

1.2 *De Eerste Kamer als controleur van de regering*

Om haar taak als controleur van de regering te kunnen vervullen, moet de Eerste Kamer beschikken over alle relevante informatie en dient zij op de hoogte te worden gesteld van belangrijke ontwikkelingen in beleid. De Eerste Kamer heeft zich hiervoor gedurende het parlementair jaar 2014-2015 bij verschillende gelegenheden ingezet.

Privacy en toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

De onthullingen van de heer Edward Snowden over de werkwijze van de NSA, de correspondentie met de regering over de betekenis hiervan voor de Nederlandse situatie en de uitkomsten van een openbare deskundigenbijeenkomst over cyberintelligence en publiek belang vormden de aanleiding voor de Eerste Kamer om op 23 september 2014 een beleidsdebat te voeren met de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. Tijdens het beleidsdebat werd ingegaan op de rol van de overheid bij digitale dataverwerking en -uitwisseling. Ook werd er aandacht besteed aan het recht op privacy en het toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Het debat mondde uit in een zevental moties, waarvan er één werd ingetrokken en zes werden aangenomen. In twee van de aangenomen moties werd de regering verzocht te onderzoeken of er een adviescommissie nodig is voor de ethische kant van de digitalisering van de samenleving en of organisaties die het grondwerk doen voor de standaardisering van beveiligingsprotocollen betrouwbaar en onafhankelijk zijn.

In een derde motie werd de regering opgeroepen waarborgen te creëren waardoor inlichtingen- en veiligheidsdiensten internet kwetsbaarheden openbaar maken. In een vierde motie werd de regering verzocht, in overleg met de Verenigde Staten en binnen de EU, met kracht na te streven dat het recht van burgers op privacy op gelijke voet wordt beschermd voor eigen burgers en die van andere landen. Daarnaast werd met brede steun een motie aanvaard die de regering verzoekt tempo te maken met het verbeteren van of het ontwikkelen van alternatieven voor DigiD. De zesde motie die werd aangenomen, over het in overeenstemming brengen van wetgeving en het toezicht op de inlichtingendiensten met de normen van het EVRM en Europese privacy regels, wordt later in het Jaarbericht verder besproken.

› zie 2.1.3.
Toetsing aan internationaal recht

In vervolg op het beleidsdebat vond op 4 november 2014 een gesprek plaats met de voorzitters van het College Bescherming Persoonsgegevens en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Hierbij werd van gedachten gewisseld over de vraag in hoeverre beide toezichthoudende instanties zijn toegerust op hun taak als het gaat om toegekende bevoegdheden en capaciteit.

Beleidsdebat over internationale veiligheidsstrategie

Op 24 maart 2015 voerde de Eerste Kamer een beleidsdebat met de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister van Defensie over de internationale veiligheidsstrategie. Aanleiding voor het debat was de beleidsbrief internationale veiligheid van de Minister van Buitenlandse Zaken en de zorgwekkende veiligheidssituatie. Het beleidsdebat raakte tevens aan de strekking van de motie Kuiper die de Eerste Kamer op 17 december 2013 aannam.

De Leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking stelden de twee ministers veel vragen over Europese defensie samenwerking en het garanderen van bondgenootschappelijke solidariteit op NAVO-grondgebied. Verscheidene Senatoren bepleitten het op peil brengen van de Nederlandse defensie- en internationale ontwikkelingsinspanningen en diplomatie in algemene zin. Vanuit meerdere fracties kwam dan ook de roep tot een volwaardige Nederlandse bijdrage aan internationale veiligheid. Verder wezen de Leden erop dat er dringend behoefte is aan herziening van de Europese veiligheidsstrategie. Deze nieuwe strategie wordt naar verwachting in juni 2016 opgeleverd.

Tijdens het beleidsdebat diende het Lid Schrijver (PvdA) een motie in over een formele status van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). In de motie wordt de regering opgeroepen om op korte termijn initiatieven te nemen om te komen tot erkenning van de internationale rechtspersoonlijkheid, privileges en immuniteiten van OVSE, en het draagvlak te verkennen voor het op verdragsmatige leest schoeien van de doelstellingen, taken en structuur van de OVSE. Deze motie is op 31 maart 2015 aangenomen door de Eerste Kamer.

Bezuinigingen op de gesubsidieerde rechtsbijstand

Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen op 14 oktober 2014 nam de Eerste Kamer een motie aan die de regering verzoekt om de voorgenomen bezuinigingen op gesubsidieerde rechtsbijstand niet in te voeren totdat er een beleidsdebat over deze bezuinigingen en de toegang tot het recht en de rechter heeft plaatsgevonden. Dat debat werd gehouden op 13 januari 2015, als onderdeel van de mondelinge behandeling van het wetsvoorstel tot vaststelling van de begroting van Veiligheid en Justitie voor 2015. In het debat werd meermaals gerefereerd aan het debat over de staat van de rechtsstaat van 11 maart 2014[3] en de deskundigenbijeenkomst van 24 november 2014.

› zie 1.3.
Consultatie van deskundigen

[3] Zie Jaarbericht 2013-2014, p. 21-22.

De bezuinigingen op de gesubsidieerde rechtsbijstand en de verhoging van de griffierechten kwamen in het debat veelvuldig aan de orde. Tijdens het debat werden viert moties ingediend, waarvan er twee zijn aangenomen. De eerste aangenomen motie verzoekt de regering om de bezuinigingen op de gesubsidieerde rechtsbijstand achterwege te laten en alternatieve financieringsmogelijkheden te zoeken. De tweede aangenomen motie verzoekt de regering op korte termijn een onderzoek te starten naar de oorzaken van het oplopen van de kosten van de gesubsidieerde rechtsbijstand en de Kamer daarover te informeren. Naar aanleiding van deze tweede motie is bij ministeriële regeling van 13 februari 2015 de 'Commissie onderzoek oorzaken kostenstijgingen stelsel gesubsidieerde rechtsbijstand en vernieuwing van het
stelsel' ingesteld. De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie heeft aangegeven dat hij zich opnieuw zal beraden op maatregelen voor het vernieuwen van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand en het beheersen van kosten. De staatssecretaris heeft besloten om de verdere procedure van voorgenomen wetgeving op te schorten, in afwachting van de onderzoeksresultaten van de commissie in het najaar van 2015. Voor zover de bezuinigingen worden gerealiseerd via een algemene maatregel van bestuur, geldt dat deze wel blijven staan, maar dat de resultaten van het onderzoek aanleiding tot wijzigingen kunnen geven. De commissie voor Veiligheid en Justitie volgt de ontwikkelingen in dit dossier op de voet en heeft aangekondigd dat zij het niet-uitgevoerde gedeelte van de eerste motie zal betrekken bij de behandeling van het onderzoeksrapport.

Ratificatie VN-protocollen

De rol van de Eerste Kamer als controleur van de regering kwam ook naar voren, toen de commissie voor Veiligheid en Justitie vinger aan de pols hield bij de uitvoering van een motie die de regering oproept om haast te maken met de ratificatie van een drietal protocollen bij VN-verdragen en om de Kamer te informeren over het tijdpad waarin de voorstellen tot ratificatie aan het parlement zullen worden aangeboden. De Kamer nam deze motie op 18 maart 2014 aan. Toen de regering ruim een jaar later nog niet had laten weten welke stappen zij ter uitvoering van de motie had gezet, ondanks herhaald informeren en de toezegging van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie om de stand van zaken met betrekking tot de ratificatie schriftelijk uiteen te zetten, liet de commissie haar ongenoegen hierover blijken. De commissie deed de dringende oproep aan de regering om de motie onverkort uit te voeren en de voorstellen tot ratificatie zo snel mogelijk voor te leggen. In elk geval wenste de commissie van de regering te vernemen wat het beoogde tijdpad voor de ratificatie is of desnoods wat de argumenten zijn op grond dit niet zou moeten worden gedaan. Ditmaal bleef een reactie niet uit. De Ministers van Buitenlandse Zaken en van Veiligheid en Justitie lieten weten dat de regering nog altijd overlegt over de ratificatie van de protocollen en dat een tijdpad voor de besluitvorming niet is te geven. Bij het schrijven van dit Jaarbericht wordt naar aanleiding van deze reactie nog vervolgcorrespondentie gevoerd.

1.3 *Consultatie van deskundigen*

De Eerste Kamer organiseert in voorbereiding op de plenaire behandeling van een wet, nota of beleidsthema geregeld deskundigenbijeenkomsten. Bij deze bijeenkomsten worden deskundigen, adviesraden en/of belanghebbenden gevraagd naar hun visie. Doel van die gesprekken is om informatie te verkrijgen over voor de Kamer relevante aspecten van wetgevingskwaliteit, zoals effectiviteit en uitvoerbaarheid. Hierna volgt een selectie van deskundigenbijeenkomsten uit het afgelopen parlementaire jaar.

Cliëntenrechten en zorginfrastructuur

In samenwerking met het Rathenau instituut werd op 13 april 2015 een deskundigenbijeenkomst over cliëntenrechten en de stand van zaken van de zorginfrastructuur gehouden. De bijeenkomst werd georganiseerd vanwege de behandeling van het wetsvoorstel Cliëntenrechten bij elektronische verwerking van gegevens. Dit wetsvoorstel bevat aanvullende randvoorwaarden om veilige en betrouwbare elektronische gegevensuitwisseling in de zorg mogelijk te maken en om de rechten van de cliënt te beschermen. Zo dienen zorgaanbieders de cliënt te vragen om toestemming voor het beschikbaar stellen en raadplegen van gegevens, te informeren over de rechten bij elektronische gegevens-uitwisseling en desgevraagd (elektronische) inzage te geven in zijn medische gegevens.

De commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport liet zich door ambtenaren van het ministerie al laten informeren over de technische details van het wetsvoorstel, maar had daarnaast behoefte om een aantal deskundigen en vertegenwoordigers van beroepsgroepen en maatschappelijke organisaties te consulteren. Mede naar aanleiding van de tijdens deze bijeenkomst naar voren gebrachte zorgen over onder andere de door het amendement-Bruins Slot aangebrachte beperking tot het begrip ‘specifieke toestemming’, heeft de commissie de minister per brief gevraagd in de – nog te ontvangen – nadere memorie van antwoord in te gaan op de regeldrukeffecten.

Vluchtelingenproblematiek

Ook op het gebied van Europese wetgeving organiseert de Kamer geregeld deskundigenbijeenkomsten om inzicht te krijgen in de kwaliteit, effectiviteit en uitvoerbaarheid ervan. Kamerleden hebben zich in het afgelopen jaar bijvoorbeeld laten informeren over de dringende problematiek van de migratiestromen vanuit het Middellandse Zeegebied en de implementatie en werkbaarheid van het huidige Europese Dublinsysteem, dat de aanvraag van asielzoekers regelt in de lidstaten van de Europese Unie.

Op 18 november 2014 heeft Amnesty International een briefing verzorgd over de problematiek van de toenemende aantallen dodelijke slachtoffers onder vluchtelingen en migranten die via zee Europa proberen te bereiken en de gevolgen van het Europese beleid op gebied van grensbewaking en van zoek- en reddingsoperaties op zee.
De commissie voor Immigratie & Asiel / JBZ-raad is over de Nederlandse bijdrage in de Europese reddingsoperaties in schriftelijk overleg getreden met de regering.

Ter voorbereiding op de behandeling van wetgeving over de behandeling en rechterlijke toetsing van asielaanvragen, ter implementatie van de Europese Opvang- en Procedurerichtlijn, heeft de commissie voor Immigratie & Asiel / JBZ-raad zich zowel schriftelijk als mondeling uitgebreid laten informeren door ervaringsdeskundigen, zoals Vluchtelingenwerk Nederland, de Vereniging asieladvocaten en -juristen Nederland, het Instituut voor Mensenrechten en Medisch Onderzoek, de Nederlandse UNHCR vertegenwoordiger en het College voor de Rechten van de Mens.
Dit heeft geleid tot kritische vragen aan de regering in de voorbereiding en tijdens het plenaire debat van het wetsvoorstel ter implementatie van de Opvang- en Procedurerichtlijn.

Sociaal leenstelsel

De Wet studievoorschot hoger onderwijs vervangt de basisbeurs door een sociale leenvoorziening met ingang van het studiejaar 2015/16. De invoering van een ‘leenstelsel’ was al jaren onderwerp van gesprek en leidde (en leidt) tot sterk verdeelde meningen. Het wetsvoorstel over het sociaal leenstelsel bereikte de Eerste Kamer op 11 november 2014 en vrijwel gelijktijdig kreeg zij het verzoek van de regering het voorstel zo snel mogelijk te behandelen. De commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap vond echter dat de behandeling in elk geval voorafgegaan diende te worden door een gesprek met deskundigen. Dit gesprek met experts op het gebied van financiële planning, onderwijskunde en onderwijsrecht vond op 2 december 2014 plaats en leverde veel materiaal op voor de schriftelijke gedachtewisseling met de regering. Van een hoogleraar informatica werd door de commissie nog een schriftelijk advies gevraagd over de implicaties van invoering van het leenstelsel voor de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).

Een week voor de plenaire behandeling en de stemming op 20 januari 2015 nam de Eerste Kamer nog een door duizenden mensen ondertekende petitie van de Landelijke Studenten Vakbond (LSVb) tegen het wetsvoorstel in ontvangst. Niettemin achtte de Kamer in meerderheid de voordelen van een sociale leenvoorziening groter dan de bezwaren en zij nam het wetsvoorstel uiteindelijk op 20 januari 2015 na een hoofdelijke stemming aan.

Bezuinigingen op de rechtshulp en toegang tot de rechter

De commissie voor Veiligheid en Justitie heeft op 24 november 2014, ter voorbereiding op het debat op 13 januari 2015 over de begrotingsstaten Veiligheid en Justitie 2015, een openbare deskundigenbijeenkomst georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst liet de commissie zich door organisaties uit het veld informeren over de effecten van de voorgenomen stelselvernieuwing rechtsbijstand en de verhoging van de griffierechten. Voor de bijeenkomst waren uitgenodigd: de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak, de algemeen deken van de Nederlandse Orde van Advocaten, de voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, alsmede vertegenwoordigers van de Raad voor Rechtsbijstand, de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland, het Verbond van Verzekeraars, de Consumentenbond, de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders en ten slotte de Vereniging VNO-NCW en MKB-Nederland. Zij kregen de vraag voorgelegd om aan de hand van cijfers en feitelijke omstandigheden aan te geven waar de bezuinigingen leiden tot knelpunten, maar ook waar er mogelijk nog ruimte voor bezuinigingen is. De uitkomsten van deze deskundigenbijeenkomst zijn meegenomen bij het begrotingsdebat op 13 januari 2015. Tijdens dat debat is veelvuldig gerefereerd aan hetgeen de verschillende sprekers hebben ingebracht.

› zie 1.2.
De Eerste Kamer als controleur van de regering

2. Toetsingskader en -criteria

De Eerste Kamer toetst de kwaliteit van voorgestelde wetgeving. Vaste aandachtspunten zijn daarbij: rechtmatigheid, handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid. Deze zijn uitgewerkt in een aantal 'aandachtspunten voor wetgevingskwaliteit', die behulpzaam zijn voor de Leden bij de beoordeling van wetsvoorstellen. Het gaat enerzijds om juridische toetsing (rechtsbescherming, rechtszekerheid, juridische uitvoerbaarheid), maar anderzijds ook om het in beeld brengen van de samenhang tussen wetsvoorstel, lagere regelgeving, beleidsnota's, toekomstige wetgeving, rapporten van derden en signalen van belanghebbenden. Inzicht in de samenhang van wetgeving zorgt ervoor dat inconsistenties en problemen bij de uitvoering en handhaving zoveel mogelijk voorkomen worden.

2.1 Rechtmatigheid

2.1.1 Fundamentele rechtsbeginselen en grondrechten

Godsdienstvrijheid en non-discriminatie

Een voorbeeld van een wetsvoorstel waarbij de Eerste Kamer nadrukkelijk een weging heeft gemaakt tussen verschillende grondrechten is het initiatiefwetsvoorstel tot wijziging van de Algemene wet gelijke behandeling (Awgb) in verband met het annuleren van de 'enkele-feitconstructie'. Dit wetsvoorstel houdt in dat instellingen niet langer in bijzondere gevallen onderscheid mogen maken op grond van ras, geslacht, nationaliteit, seksuele geaardheid of burgerlijke staat. De 'enkele-feitconstructie' is ooit in het leven geroepen om godsdienstige of levensbeschouwelijke instellingen de ruimte te geven om beperkingen te stellen aan het personeel dat zij aannemen. De initiatiefwet beoogde dit echter af te schaffen, wegens te ver gaande inbreuk op het beginsel van non-discriminatie.

Het debat in de Kamer op 3 maart 2015 spitste zich met name toe op de verhouding van grondrechten; het gelijkheidsbeginsel enerzijds en de vrijheid van onderwijs, vereniging en godsdienst anderzijds. Daarbij werd gediscussieerd over de vraag of het initiatiefwetsvoorstel zou leiden tot een zodanige wijziging in de balans tussen de grondrechten dat er een grondwetswijziging nodig was. Ook werd de vraag gesteld hoe de rol van de wetgever zich verhoudt tot de ruimte die de rechter zou moeten hebben bij de beoordeling van individuele gevallen waarbij sprake is van botsende grondrechten. De Kamer stemde uiteindelijk met ruime meerderheid in met het wetsvoorstel.

Recht op privacy

Op 26 mei 2015 debatteerde de Eerste Kamer met de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie over het wetsvoorstel meldplicht datalekken en uitbreiding bestuurlijke bevoegdheid College bescherming persoonsgegevens (Cbp). Met dit voorstel moet de verantwoordelijke bij een datalek waarbij er een kans bestaat op verlies of onrechtmatige verwerking van persoonsgegevens, zowel een melding doen bij het Cbp als toezichthouder als ook de betrokkene informeren. Als er geen melding wordt gemaakt, kan het Cbp een bestuurlijke boete opleggen. Het doel van de meldplicht is om de gevolgen van een datalek voor de betrokkenen zoveel mogelijk te beperken. Tijdens het debat waren de woordvoerders overwegend positief over het wetsvoorstel. Wel stelden zij kritische vragen over de precieze reikwijdte en uitwerking van de meldplicht, alsmede over het te verwachten effect daarvan en de implementatie van het wetsvoorstel. Na afloop van het debat, waarin de staatssecretaris een viertal toezeggingen deed, werd het wetsvoorstel met algemene stemmen aanvaard.

Redelijkheid en billijkheid

In de week voor het kerstreces 2014-2015 stond de behandeling van het Belastingplan 2015 op de plenaire agenda. Tijdens het debat werd aandacht gevraagd voor de situatie waarin twee personen, die worden gehuisvest in een opvanghuis met een kind van een van beiden, fiscaal en toeslagpartner van elkaar worden. Het beginsel van redelijkheid en billijkheid zou voor deze categorie moeten leiden tot een andere uitkomst dan waartoe de strikte toepassing van het wettelijke partnerbegrip leidt, zo luidde het oordeel. De Staatssecretaris van Financiën zegde vervolgens toe om te komen met een voorstel om de wet op dit specifieke punt te wijzigen. De Kamer verwelkomde deze toezegging en op 16 december 2014 nam zij het Belastingplan 2015 aan.

Gelijke behandeling

Op 17 maart 2015 stemde de Eerste Kamer unaniem in met twee omvangrijke wetsvoorstellen op het gebied van volkshuisvesting, de Herzieningswet toegelaten instellingen volkshuisvesting en de daarbij behorende novelle. Belangrijke onderdelen van de nieuwe wetgeving zijn dat toegelaten instellingen – woningcorporaties – zich meer op hun kerntaken moeten concentreren en dat een Autoriteit woningcorporaties wordt ingesteld voor het toezicht op de corporaties. Voor zogenaamde ‘niet-DAEB-activiteiten’ van corporaties (Diensten die niet van Algemeen Economisch Belang zijn) geldt een verplichte markttoets. Een amendement van de Tweede Kamer maakte echter een uitzondering voor activiteiten op grond die de corporatie in eigendom heeft. In een motie heeft de Eerste Kamer uitgesproken dat deze uitzondering ook zou moeten gelden voor activiteiten op grond die corporaties in voortdurende erfpacht bezitten. Volgens de motie is er namelijk geen juridische basis om onderscheid te maken tussen eigendom en erfpacht. In reactie op de motie heeft de Minister voor Wonen en Rijksdienst aangegeven dat hij het niet wenselijk acht erfpachtgrond gelijk te stellen aan eigen grond. Daarbij beroept de minister zich mede op een advies van de Raad van State. Een deel van de Kamer leest dat advies anders en heeft kritische vragen aan de minister gesteld over het niet-uitvoeren van de motie. De discussie wordt het komende parlementaire jaar voortgezet.

2.1.2 *Staatsrechtelijk institutionele aspecten*

Deconstitutionalisering benoeming Commissaris van de Koning en burgemeester

Op 28 april 2015 aanvaardde de Kamer in een hoofdelijke stemming een initiatiefwetsvoorstel dat is gericht op het uit de Grondwet halen (deconstitutionalisering) van de benoeming van burgemeesters en commissarissen van de Koning. Het betrof een eerstelezingvoorstel tot wijziging van de Grondwet. Als de Grondwet gewijzigd is, kan de gewone wetgever bepalen hoe deze ambtsdragers worden aangesteld: benoeming door de regering, benoeming door de gemeenteraad of verkiezing door de plaatselijke bevolking. Het was niet de eerste keer dat de Kamer over een zodanig voorstel debatteerde. In 2002 aanvaardde de Eerste Kamer in eerste lezing een vergelijkbaar voorstel van de regering, waarna het tweedelezingvoorstel in 2005 door deze Kamer werd verworpen.

Bijna alle woordvoerders in het debat over het initiatiefwetsvoorstel uitten het bezwaar dat de aanstellingswijze uit de Grondwet wordt gehaald zonder dat er overeenstemming is over wat de nieuwe aanstellingswijze zou moeten zijn. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zegde daarop de Kamer toe om de procedurele regie te nemen in het proces rondom de nieuwe aanstellingswijze van commissarissen van de Koning en burgemeesters. Indiening en behandeling van het tweedelezingvoorstel zijn pas aan de orde na grondwettelijk voorgeschreven verkiezingen voor de Tweede Kamer.

Uitbreiding bevoegdheden burgemeester bij voetbalvandalisme

De Eerste Kamer debatteerde op 23 juni 2015 met de Minister van Veiligheid en Justitie over het wetsvoorstel aanscherping van de maatregelen ter bestrijding van voetbalvandalisme en ernstige overlast. Dit wetsvoorstel verruimt de bevoegdheden van de burgemeester voor het bestrijden van ernstige overlast in de publieke ruimte. De burgemeester kan hierdoor een gebiedsverbod, groepsverbod of meldplicht opleggen, zelfs als iemand maar één keer betrokken is geweest bij een groepsgewijze ordeverstoring of als hem door de KNVB of een voetbalclub een stadionverbod is opgelegd. Verder krijgt de strafrechter de bevoegdheid om een gebiedsverbod (bijvoorbeeld huisarrest) op te leggen. Bovendien wordt de maximale duur van de vrijheidsbeperkende maatregelen die de strafrechter kan opleggen, verhoogd van twee naar vijf jaar.

Tijdens het debat plaatsten de meeste woordvoerders kanttekeningen bij deze jongste uitbreiding van de gereedschapskist van de burgemeester op het terrein van de openbare orde. Nu het gaat om zware maatregelen die de grondrechten van het individu inperken, moeten zij grondig worden gemotiveerd. Verschillende Senatoren poogden die motivering tijdens het debat scherper te krijgen. Zo kreeg de minister de vraag voorgelegd of de bestaande bevoegdheden niet toereikend zijn en effectiever ingezet kunnen worden; hoe de private sancties zich tot de bestuurlijke maatregelen verhouden en hoe hij de juridische constructie verdedigt waarbij een burgemeester op verzoek van

een andere burgemeester een maatregel kan nemen buiten zijn territoriale bevoegdheid. Hoewel de Kamer haken en ogen aan het wetsvoorstel zag, nam zij het op 30 juni 2015 met brede steun aan, na van de minister de toezegging te hebben gekregen dat vijf jaar na inwerkingtreding van de wet een brede evaluatie zal plaatsvinden.

Kiescollege BES

Sinds de grote herstructurering van het Koninkrijk der Nederlanden in 2010 maken de BES-eilanden – Bonaire, Sint Eustatius en Saba – als openbare lichamen in de zin van artikel 134 Grondwet deel uit van Nederland. Hun positie is, met de nodige uitzonderingen, te vergelijken met die van een Nederlandse gemeente. Een principieel staatsrechtelijk vraagstuk waarmee de commissies voor Binnenlandse Zaken en voor Koninkrijksrelaties zich de afgelopen jaren hebben beziggehouden, is dat van het kiesrecht op de BES-eilanden. De commissies formuleerden daarbij de volgende uitgangspunten:

- Nederlanders én niet-Nederlanders moeten kiesrecht hebben voor de eilandsraden, net zoals dat in Europees Nederland bij de gemeenteraden het geval is.
- Nederlanders op de BES-eilanden moeten invloed kunnen uitoefenen op de samenstelling van de Eerste Kamer. Voor niet-Nederlanders op de BES-eilanden geldt dat niet.

De regering stelde aanvankelijk voor dat de eilandsraden samen met de Provinciale Staten de Eerste Kamer verkiezen. Dat zou tot gevolg hebben dat óf niet-Nederlanders moesten worden uitgesloten van het kiesrecht voor de eilandsraden óf invloed van niet-Nederlanders op de samenstelling van de Eerste Kamer moest worden geaccepteerd. Kortom, in die variant – zie het eerste lezingsvoorstel tot wijziging van de Grondwet – konden niet alle uitgangspunten van de commissies worden verwezenlijkt.

De commissies hebben in de discussies met de Minister voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dan ook steeds gepleit voor instelling van een apart kiescollege voor de BES-eilanden, dat uitsluitend wordt gekozen door Nederlanders en uitsluitend tot taak heeft de Eerste Kamer mede te verkiezen. Na lang aandringen heeft de minister – ook na overleg met de Tweede Kamer – de wensen van de commissies gehonoreerd. Een wetsvoorstel (in dit geval een novelle op het genoemde wetsvoorstel tot wijziging van de Grondwet) over instelling van kiescolleges op de BES-eilanden is op 29 april 2015 in consultatie gegeven. De consultatie liep tot 15 juli 2015 en het wachten is op het indienen van het definitieve wetsvoorstel bij de Tweede Kamer.

2.1.3 *Toetsing aan internationaal recht*

Inlichtingendiensten in lijn met EVRM en Europese privacy regels

› zie 1.2.
De Eerste Kamer als controleur van de regering

De Eerste Kamer hecht er veel belang aan dat de Nederlandse regering niet in strijd handelt met internationale regelgeving en verdragen. Zo nam de Eerste Kamer tijdens het beleidsdebat over privacy en toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in meerderheid een motie aan waarin de regering onder meer wordt verzocht ervoor zorg te dragen dat het huidige en toekomstige wetgevingskader en het toezicht op de inlichtingendiensten in overeenstemming is met de normen van het EVRM en de EU-wetgeving inzake gegevensbescherming. Door middel van deze motie wil de Eerste Kamer voorkomen dat (buitenlandse) inlichtingendiensten op grote schaal en willekeurig gegevens van onschuldige burgers opslaan en analyseren. Volgens een meerderheid van de Eerste Kamer dienen burgers beter beschermd te worden tegen observatie door inlichtingendiensten die in strijd is het EVRM en andere rechtsstatelijke waarborgen. Tijdens het debat vroeg de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de Kamer om de motie aan te houden omdat in de motie wordt gesproken over toekomstige wetgeving en omdat de motie spreekt over 'onschuldige' burgers terwijl de inlichtingendiensten volgens de minister niet in dergelijke termen denken.
Bij nadere beoordeling kwam de minister echter tot een andere conclusie en stelde dat de motie kan worden gezien als ondersteuning van het ingezette wetgevingstraject tot wijziging van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.

Bewaarplicht telecommunicatiegegevens

Een ander voorbeeld waarbij de Eerste Kamer wetgeving heeft getoetst aan internationaal recht is de Wet bewaarplicht telecommunicatiegegevens. Deze wet is een implementatie van de richtlijn dataretentie. Deze richtlijn is echter op 18 april 2014 ongeldig verklaard door het Hof van Justitie. De stappen die de regering zette naar aanleiding van deze uitspraak werden het afgelopen parlementaire jaar kritisch gevolgd door de commissies voor Immigratie en Asiel / JBZ-Raad en voor Veiligheid en Justitie. Na een reeks schriftelijke overleggen tussen de commissies en de regering vond op 17 maart 2015 een mondeling overleg plaats met de Minister van Veiligheid en Justitie. Naast de uitspraak van het Hof van Justitie van 18 april 2014 werd hierbij ook het vonnis in kort geding van 11 maart 2015 betrokken waarin de voorzieningenrechter de Wet bewaarplicht telecommunicatiegegevens buiten werking stelt. Verschillende Kamerleden uitten tijdens het mondeling overleg kritiek op de regering dat zij ondanks de uitspraak van het Hof van Justitie is doorgegaan met het uitvoeren van de richtlijn. De minister kondigde vervolgens aan op korte termijn een voorstel te presenteren dat de Telecommunicatiewet en het Wetboek van Strafvordering wijzigt. De minister zegde de commissies toe bij de onderbouwing van deze wetswijziging de effectiviteit en noodzaak van de bewaarplicht nader uit te werken.

2.2 *Uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid*

De Eerste Kamer spant zich in om wetgeving te voorkomen die naar haar opvatting in de praktijk tot uitvoerings- of handhavingsproblemen kan leiden. Ook bekijkt de Eerste Kamer of wetten in de praktijk werkelijk het beoogde effect zullen hebben. Regelmatig stelt de Kamer vragen over de effecten van wetgeving. In sommige gevallen leidt dit tot een aanpassing van het wetsvoorstel of een toezegging dan wel verduidelijking van de verantwoordelijke bewindspersoon.

Aanpak schijnconstructies

De Wet aanpak schijnconstructies is gericht op het tegengaan van schijnconstructies, oneerlijke concurrentie en onderbetaling. Het wetsvoorstel bevat maatregelen om de handhaving van de arbeidsvoorwaarden van werknemers te verbeteren. Ook zijn er bepalingen over het verstrekken van een gespecificeerde loonstrook, het verplichten van girale uitbetaling van het wettelijk minimumloon en een verbod op inhoudingen van het wettelijk minimumloon.

Tijdens de plenaire behandeling in de Eerste Kamer vroegen diverse woordvoerders of werkgevers en opdrachtgevers wel voldoende tijd krijgen om de hiervoor noodzakelijke technische aanpassingen in de salarisadministraties uit te voeren. De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid erkende dat het hier om een legitieme zorg ging en zegde toe de betreffende bepalingen pas op 1 januari 2016 in plaats van op 1 juli 2015 in werking te laten treden. Met de publicatie van de inwerkingtredingstermijnen is dit inmiddels gerealiseerd.

Langdurige zorg

Een ander voorbeeld van een wetsvoorstel waar de Eerste Kamer zorgen uitte over handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid, is de Wet langdurige zorg (Wlz). Dit wetsvoorstel biedt jeugdigen en volwassenen die langdurige, intensieve zorg nodig hebben de mogelijkheid van logeeropvang. Het gaat hierbij om kortdurend verblijf in een instelling, waarbij de zorg tijdelijk wordt overgenomen van de mantelzorger (respijtzorg).

De Wlz scherpt de bestaande regelgeving aan: hoewel de zorgkosten tijdens het logeren betaald mogen worden uit het persoonsgebonden budget (pgb), mag het logeren zelf (de verblijfskosten) alleen uit het pgb worden vergoed als het logeren plaatsvindt in een op basis van de Wet Toelating Zorginstellingen (WTZi) toegelaten instelling. De Eerste Kamer vreesde echter dat de eisen voor WTZi-toelating – zoals het moeten beschikken over een raad van toezicht – voor kleinschalige logeervoorzieningen wel eens te zwaar zouden kunnen zijn. De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegde naar aanleiding van de bezwaren toe dit binnen een half jaar te onderzoeken en zo nodig via een AMvB maatregelen te treffen.

In een recente brief erkent de staatssecretaris dat de eisen inderdaad te zwaar zijn, waardoor het (kleinschalig) aanbod van respijtvoorzieningen dreigt te verschralen. De WTZi-eis bij logeeropvang in de Wlz zal daarom met terugwerkende kracht op 1 januari 2015 vervallen.

Banenafspraak en quotum arbeidsbeperkten

Ook bij de Wet banenafspraak en quotum arbeidsbeperkten uitte de Kamer bezwaren over handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid. In dit wetsvoorstel is geregeld dat er een quotumregeling van kracht wordt als blijkt dat het afgesproken aantal banen voor mensen met een arbeidsbeperking achterblijft bij de afspraken die daarover zijn gemaakt. Werkgevers die dan nog niet voldoende banen hebben gecreëerd, krijgen een heffing opgelegd. Deze quotumheffing zal, indien nodig, op zijn vroegst op 1 januari 2017 geactiveerd worden en zal dan op verzoek van de Eerste Kamer na twee jaar worden geëvalueerd. In een door de Kamer aangenomen motie worden de te evalueren aspecten nader uitgewerkt. Naar aanleiding van vragen uit de Kamer over de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van de wet, deed de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid onder meer de toezegging om samen met het Sociaal en Cultureel Planbureau te komen tot een nadere onderbouwing van quota- of heffingsregelingen door ze in een bredere (Europese) context te plaatsen. Ook beloofde de staatssecretaris te monitoren of gemeenten middelen overhouden om mensen die (net) niet tot de doelgroep behoren, te begeleiden naar werk en werd toegezegd om te bezien hoe de problemen die gedeeltelijk arbeidsongeschikten ondervinden als zij zich zelfstandig willen vestigen, kunnen worden opgelost. Nadat bovenstaande toezeggingen waren gedaan, is het wetsvoorstel uiteindelijk met een ruime meerderheid aanvaard.

Aanpassing financieel toetsingskader

Bij de behandeling van de Wet aanpassing financieel toetsingskader toonde de Eerste Kamer zich bezorgd over het ontbreken van een evaluatiebepaling. Gezien het grote belang van de in deze wet neergelegde nieuwe spelregels voor de pensioenfondsen, het pensioen van huidige en toekomstige pensioengerechtigden en de intergenerationele rechtvaardigheid, is een breed en gedegen onderzoek naar de werking van de wet op zijn plaats. Een motie om de effecten van de wet binnen drie jaar na de inwerkingtreding te evalueren, werd dan ook met algemene stemmen aanvaard.

Ook met twee andere moties werd aandacht gevraagd voor de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van de wet. Zo werd de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verzocht om in het door De Nederlandsche Bank (DNB) uit te voeren onderzoek naar de renteafdekking in het nieuwe stelsel, ook de vrijheidsgraden van pensioenfondsen mee te nemen en om indien nodig het strategische beleggingsbeleid aan te passen. De staatssecretaris zegde dit toe, waarop de motie werd ingetrokken. Verder werd de regering met een motie verzocht om de Kamer tijdig te informeren over voorgenomen beleidsmatige aanpassingen van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen, waarvan een effect te verwachten is op de *governance* van de pensioenfondsen en op de nakoming van de gedane

pensioentoezeggingen. Om te voorkomen dat pensioenfondsen voor de berekening van de rente mogelijk twee keer binnen korte tijd te maken krijgen met een nieuwe ufr-methode (*ultimate forward rate*), vroeg de Eerste Kamer de staatssecretaris bovendien om er bij DNB op aan te dringen dat de nieuwe ufr voor pensioenfondsen – in afwachting van de nog vast te stellen ufr voor Europese verzekeraars – op een later moment dan 1 januari 2015 worden ingevoerd. DNB honoreerde dit verzoek.

Elektronische dienstverlening burgerlijke stand

Op 30 september 2014 debatteerde de Eerste Kamer met de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over het wetsvoorstel elektronische dienstverlening burgerlijke stand. Dit wetsvoorstel maakt het mogelijk om elektronisch aangifte te doen van geboorte, overlijden, voorgenomen huwelijk en geregistreerd partnerschap. Het voorstel beoogt de procedures voor de burger eenvoudiger te maken zonder dat dit invloed heeft op de betrouwbaarheid. Gemeenten kunnen voortaan ook geautomatiseerd gegevens van de burgerlijke stand opvragen bij andere gemeenten. Uitgangspunt is het principe 'eenmalige bevraging van de burger en meervoudig gebruik van de verstrekte gegevens'.

Tijdens de mondelinge behandeling bleek de Kamer geen twijfels te hebben over de juridische aspecten van het wetsvoorstel, maar des te meer over de uitvoerbaarheid. Alle woordvoerders uitten zorgen over de beveiliging en de betrouwbaarheid van de IT-systemen die door de gemeenten gebruikt gaan worden. Een aantal fracties pleitte om die reden voor een centrale coördinatie van het elektronisch aangifte doen en de centrale opslag van akten. Ook wierpen sommigen de vraag op of het voorgestelde systeem het risico op misbruik, bijvoorbeeld in de vorm van schijnhuwelijk of huwelijksdwang, niet vergroot. In reactie op de kritische geluiden deed de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie een viertal toezeggingen, waaronder de toezegging dat de Kamer periodiek wordt geïnformeerd over het monitoren van de gefaseerde invoering van de wet. Op 7 september 2014 bleek dat de Kamer hiermee genoegen nam: zij nam het wetsvoorstel met algemene stemmen aan.

Strafbaarstelling voorbereiding illegale hennepteelt

Op 4 november 2014 stond de mondelinge behandeling van het wetsvoorstel strafbaarstelling voorbereiding illegale hennepteelt op de plenaire agenda. Dit wetsvoorstel maakt via een wijziging van de Opiumwet alle handelingen die illegale hennepteelt voorbereiden en bevorderen, strafbaar met een gevangenisstraf tot drie jaar of een geldboete. Dit verbod treft bijvoorbeeld *growshops*, verhuurders van loodsen en schuren, transport- en distributiebedrijven en elektriciens die illegale elektrische installaties aanleggen.
In het debat plaatsten diverse woordvoerders kanttekeningen bij de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van het wetsvoorstel. Het ging daarbij met name om de vraag hoe er vastgesteld kan worden dat een leverancier een ernstige reden heeft om te vermoeden dat er illegale hennepteelt plaatsvindt. Een aantal fracties uitte daarnaast twijfel over

de vraag of een verdere criminalisering van de hennepteelt gaat leiden tot het terugdringen van het gebruik van softdrugs en het bestrijden van de georganiseerde criminaliteit. Bij hen klonk de roep om regulering. In reactie op de kritische geluiden deed de Minister van Veiligheid en Justitie de toezegging dat in een aanwijzing aan het Openbaar Ministerie wordt opgenomen wat volgens de wetgever onder het begrip 'ernstige reden om te vermoeden' in de zin van het nieuwe artikel van de Opiumwet wordt verstaan. Ook zegde hij toe dat hij de aantallen zaken op grond van dat wetsartikel gaat monitoren. De Kamer nam het wetsvoorstel vervolgens aan, zij het met een krappe meerderheid.

De nieuw aangetreden leden op 9 juni 2015

2.3 *Wetssystematiek en wetgevingsproces*

2.3.1 *Samenhang van wetgeving*

De Eerste Kamer streeft ernaar om wetsvoorstellen die sterk met elkaar samenhangen gelijktijdig te behandelen. Dit kan ertoe leiden dat de Eerste Kamer de behandeling van een wetsvoorstel opschort.

Geestelijke gezondheidszorg

Een voorbeeld van een geval waarbij de Eerste Kamer de behandeling opschortte, is een drietal regelingen voor de geestelijke gezondheidszorg. De regering is voornemens de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet bopz) op te splitsen in twee afzonderlijke regelingen: de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg voor personen met een psychische stoornis en de Wet zorg en dwang voor mensen met een verstandelijke handicap of dementie. Hoewel de Wet Zorg en dwang de Eerste Kamer al op 19 september 2013 bereikte, werd besloten het nog bij de Tweede Kamer aanhangige wetsvoorstel over de verplichte geestelijke gezondheidszorg af te wachten en beide voorstellen gezamenlijk te behandelen. De voorstellen hangen immers sterk met elkaar samen.

Ook de Wet forensische zorg richt zich op personen die gedwongen zorg ontvangen. Dit wetsvoorstel schept de kaders voor een nieuw stelsel van zorg aan gedetineerden met een psychiatrische aandoening, een verslaving of een verstandelijke handicap.
De plenaire behandeling van deze wet werd op 1 april 2014 aangehouden, toen de Kamer zich kritisch toonde over de doorbreking van het medisch beroepsgeheim en aandacht vroeg voor de samenhang met de andere twee wetsvoorstellen. De hierop volgende briefwisseling kon de Kamer niet overtuigen van de noodzaak om de behandeling te hervatten. Het op één lijn brengen van de rechtposities van personen die gedwongen zorg ontvangen, is naar het oordeel van de Kamer van groter belang dan een snelle inwerkingtreding van de wet. De Kamer besloot dan ook om de Wet forensische zorg verder aan te houden en op een later tijdstip gezamenlijk met de Wet zorg en dwang en de Wet verplichte ggz plenair te behandelen.

Associatieakkoorden met Moldavië, Georgië en Oekraïne

Een ander voorbeeld van een dossier waarbij de Eerste Kamer heeft besloten om meerdere wetsvoorstellen gezamenlijk te behandelen is de goedkeuring van de associatieakkoorden tussen de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie met de Republiek Moldavië, Georgië en Oekraïne. De commissies voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking en voor Europese Zaken hebben besloten deze voorstellen gezamen-

lijk te behandelen vanwege de grote samenhang tussen de associatieakkoorden. De akkoorden zien op samenwerking met landen in dezelfde regio en houden verband met het Oostelijk Partnerschap, een onderdeel van het nabuurschapsbeleid van de Europese Unie.
Associatieakkoorden zijn politieke akkoorden die worden gesloten door de Europese Unie met derde landen. De akkoorden hebben tot doel om een raamwerk te bieden voor een politieke dialoog, om inspanningen op het gebied van democratisering te ondersteunen en om handel en investeringen tussen de EU en het betreffende land te versoepelen. De Minister van Buitenlandse Zaken benadrukte tijdens het plenaire debat dat de associatieakkoorden geen voorportaal zijn voor lidmaatschap van de Europese Unie. De goedkeuringswetten zijn op 7 juli 2015 aangenomen.

2.3.2. *Vooruitlopen op wetgeving*

Afschaffing WGR-plusregio's

Een voorbeeld van een wetsvoorstel waarbij de Eerste Kamer bezwaar heeft gemaakt tegen het vooruitlopen op wetgeving, is het afschaffen van de WGR-plusregio's. Dit waren verplichte samenwerkingsverbanden tussen gemeenten op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De vervoerstaken van de plusregio's gaan naar de provincies, maar er wordt een uitzondering gemaakt voor de plusregio's Amsterdam, Haaglanden en Rotterdam in verband met de grootstedelijke problematiek aldaar. Een ontwerpbesluit tot wijziging van het Besluit personenvervoer dat deze uitzondering (in de vorm van een zogenaamde 'vervoerregio') beoogde vast te leggen, werd al in juli 2014 aan de beide Kamers voorgelegd, terwijl op dat moment de Eerste Kamer nog nauwelijks aan de behandeling van het funderende wetsvoorstel tot afschaffing van de plusregio's was begonnen, laat staan dat zij er al mee ingestemd had. Deze vroegtijdige voorhang leidde tot kritiek vanuit de Kamer, die zich niet voor het eerst uitsprak tegen een dergelijke wijze van voorhang.[4]

Vervolgens ontspon zich een discussie waarin de Kamer de regering verzocht het ontwerpbesluit nog niet voor advies aan de Raad van State voor te leggen. De regering liet vervolgens de Kamer weten dat er geen dringende reden was om met de voorhangprocedure te wachten. Uiteindelijk konden de behandelende commissies voor Binnenlandse Zaken en voor Infrastructuur, Milieu en Ruimtelijke Ordening leven met de mededeling van de regering dat noch de voordracht ter verkrijging van het advies van de Raad van State, noch dat advies zelf voldongen feiten zouden creëren die aan verder overleg tussen Kamer en regering in de weg zouden staan. Op 17 december 2014 heeft de Eerste Kamer uiteindelijk ingestemd met het afschaffen van de WGR-plusregio's.

4 Zie Jaarbericht 2009-2010, p. 29-30.

3. *Koninkrijksrelaties*

Bezoek aan de Staten van Aruba

Uniek kennismakingsbezoek

De Voorzitter van de Eerste Kamer, mevrouw Ankie Broekers-Knol, en de Voorzitter van de Tweede Kamer, mevrouw Anouchka van Miltenburg, hebben van 19 tot 26 oktober 2014 een officieel kennismakingsbezoek gebracht aan de landen van het Caribisch deel van het Koninkrijk, Aruba, Curaçao en Sint Maarten, en de eilanden van Caribisch Nederland, Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Het bezoek vond plaats op initiatief van de Voorzitter van de Staten van Curaçao, de heer Mike Franco. Het was de eerste keer in de geschiedenis van het Koninkrijk dat de beide Voorzitters van de Kamers van de Staten-Generaal gezamenlijk een bezoek brachten aan het Caribisch gedeelte van het Koninkrijk. Voor mevrouw Broekers-Knol en mevrouw Van Miltenburg was het ook de eerste kennismaking ter plaatse met de zes eilanden.

De delegatie sprak op de zes eilanden met bestuurders, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en de burgers. Daarnaast werden er verschillende werkbezoeken afgelegd aan onder meer onderwijsinstellingen, maatschappelijke projecten, een natuurpark, de rechtelijke macht en de Kustwacht. Tijdens de vele gesprekken kwamen onder meer aan de orde: de economische, financiële en sociale situatie op de eilanden, vraagstukken in de zorg en de rechtshandhaving en de verhoudingen binnen het Koninkrijk. Bij iedere bijeenkomst werden de Voorzitters zeer hartelijk en gastvrij ontvangen. De gesprekken kenmerkten zich door grote openheid. In de gesprekken onderstreepten beide Voorzitters het grote belang van cohesie binnen het Koninkrijk, de unieke kansen die er vanuit het Caribisch deel van het Koninkrijk en Nederland over en weer liggen naar Europa en Zuid-Amerika en het belang van goede parlementaire betrekkingen, naast de samenwerking op regerings- en bestuurlijk niveau.

Interparlementair Koninkrijksoverleg

Tijdens het parlementair jaar 2014-2015 heeft tweemaal het Interparlementair Koninkrijksoverleg (IPKO) plaatsgevonden. Dit overleg vindt in beginsel halfjaarlijks plaats en wordt gevoerd door delegaties van de parlementen van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Nederland. De Eerste en Tweede Kamerleden vormen tijdens het IPKO een gezamenlijke Staten-Generaaldelegatie, die niet alleen de bevolking van het Europese deel van Nederland vertegenwoordigt, maar ook de inwoners van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.
Tijdens het IPKO van januari 2015, dat plaatsvond in Aruba, en het IPKO van mei 2015 in Den Haag is onder meer gesproken over energie, economische kansen voor het Koninkrijk, gezondheidszorg, onderwijs, jeugd en jongeren, discriminatie, integriteit van bestuur en een geschillenregeling. Het eerstvolgende IPKO staat gepland voor januari 2016 in Sint Maarten.

Ontmoeting met de gouverneur van Sint Maarten Eugene Holiday

Evaluaties

Bij het ingaan van de nieuwe staatkundige structuur in oktober 2010 is toegezegd dat deze vijf jaar na inwerkingtreding zou worden geëvalueerd. Daarnaast bevat een aantal Rijkswetten die op 10-10-2010 inwerking zijn getreden evaluatiebepalingen. Deze evaluaties zullen in het komende parlementaire jaar worden afgerond. De commissie voor Koninkrijksrelaties heeft in de aanloop naar de evaluaties meermaals met de regering van gedachten gewisseld.[5]
In het parlementair jaar 2014-2015 heeft de commissie onder meer een mondeling overleg gevoerd met de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over dit onderwerp.

Interparlementair Koninkrijksoverleg januari 2015

5 Zie Jaarbericht 2013-2014, p. 30-31.

1 *Interparlementair Koninkrijksoverleg mei 2015*

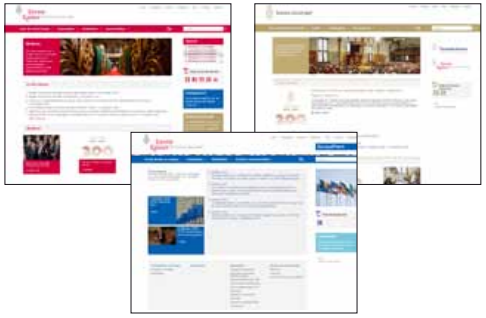
2 *Ontvangst op Sint Eustatius door Gezaghebber Gerald Berkel*

4. Communicatie en voorlichting

De Eerste Kamer komt geregeld aan bod in kranten, websites en tv-rubrieken. Dat uit zich zowel in waarderende reacties over de Kamer als laatste redmiddel tegen overhaaste wetgeving, als in kritiekuitingen dat de Eerste Kamer zichzelf zo als een kopie van de Tweede Kamer overbodig dreigt te maken. De Eerste Kamer voert een communicatiebeleid dat er op is gericht het werk van de Eerste Kamer zo accuraat mogelijk onder de aandacht van diverse media te brengen. Het uitgangspunt is dat niet haar positie maar haar relevantie de Eerste Kamer legitimeert.

Omdat de Eerste Kamer met haar leden midden in de maatschappij staat, moet zij als instituut ook zichtbaar zijn. Deelname aan publieke evenementen zoals Open Monumentendag kan hier aan bijdragen. Dit jaar toonden op Open Monumentendag enkele duizenden bezoekers belangstelling voor de gebouwen van de Eerste Kamer. Een andere bijzondere gebeurtenis was de landelijke Prokkelstage. Op die dag lopen verstandelijk gehandicapten een dagdeel mee bij organisaties in Nederland. Na een ontvangst bij de Tweede Kamer kregen een aantal stagiairs de mogelijkheid een middag mee te lopen in de Eerste Kamer. Niet alleen via publieke evenementen, maar ook door online informatievoorziening, onderwijsprojecten en doelgericht mediabeleid wordt het werk van de Kamer onder de aandacht gebracht.

4.1 Eerste Kamer online

Websites

De Eerste Kamer heeft twee met elkaar geïntegreerde websites. De website www.eerstekamer.nl is de algemene website van de Eerste Kamer. De Europapoort – www.europapoort.nl – is de Europese website van de Eerste Kamer. Op deze website staat informatie over de Europese activiteiten van de Kamer en haar commissies. Via deze websites kan iedereen kennis nemen van activiteiten van de Kamer op het gebied van nationale en Europese wet- en regelgeving en overige activiteiten. In samenwerking met de Tweede Kamer is er een website gecreëerd voor activiteiten van de Staten-Generaal, zoals Prinsjesdag of gezamenlijke bezoeken en ontvangsten. Op 1 september 2015 is een vierde (tijdelijke) website gelanceerd: www.200jaarstaten-generaal.nl. Deze website toont niet alleen alle activiteiten rondom de viering van 200 jaar tweekamerstelsel, maar geeft ook een uitbreid historisch overzicht van de ontwikkelingen van de beide Kamers in de afgelopen twee eeuwen. Voor gebruikers met een *smartphone* of *tablet* is de website ook als app te downloaden.

1 *Speciale belichting plenaire zaal voor lijsttrekkersdebat Nieuwsuur 23 februari 2015*
2 *Griffier Eerste Kamer bij ICT-conferentie Europees Parlement*
3 *Open Huisdagen 200 jaar Staten-Generaal*

Open Monumentendag 12 september 2015

Plenaire debatten volgen

Via LiveDebat op de website van de Eerste Kamer kunnen belangstellenden rechtstreeks een plenair debat of bijeenkomst volgen. Deze bijeenkomsten kunnen sinds juni 2015 ook worden teruggekeken via DebatGemist. Daarnaast wordt er binnen enkele uren na afloop van de vergadering geheel automatisch een woordelijk verslag gepubliceerd op de website. Op die manier kunnen belangstellenden niet alleen direct de uitkomsten van het debat vinden, maar ook de overwegingen van Kamerleden en bewindspersonen teruglezen.

EK VergaderApp

Sinds september 2011 verloopt de informatievoorziening en communicatie binnen de Eerste Kamer via een besloten 'Eerste Kamer VergaderApp'. Senatoren ontvangen via een iPad de stukken voor commissievergaderingen en plenaire debatten. Deze vergaderstukken linken door naar het betreffende wetgevings- en/of Kamerstukdossier op de website van de Eerste Kamer. Hiermee krijgen de Senatoren snel en effectief de informatie die voor hen noodzakelijk is om de vergaderingen goed voor te bereiden. Per 1 juni 2015 is de VergaderApp geheel vernieuwd om nog beter aan te sluiten bij de wensen van de Leden. De lay-out van de app is verbeterd en er zijn nieuwe functionaliteiten ingebouwd, zoals het maken en bewaren van aantekeningen bij vergaderdocumenten.

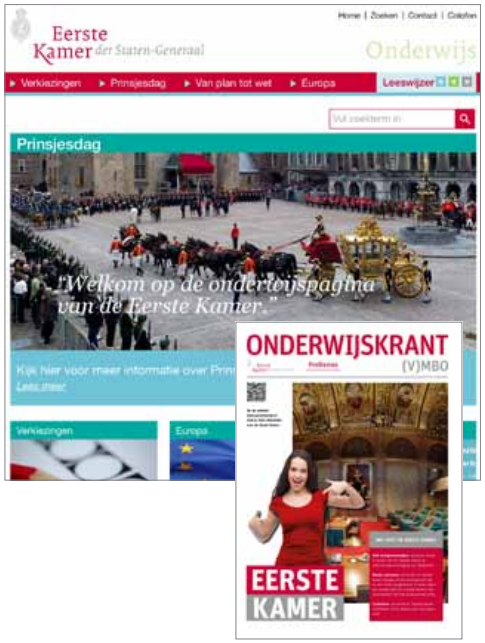
Social media

De Eerste Kamer brengt vanaf haar Twitter-account (@EersteKamer) stemmingsuitslagen en nieuwsberichten naar buiten. Daarnaast is er een driewekelijkse nieuwsbrief, de EUpdate, met de EU-gerelateerde werkzaamheden van de Eerste Kamer. Op het YouTube-kanaal van de Eerste Kamer kunnen deskundigenbijeenkomsten en een aantal belangrijke debatten en andere bijeenkomsten integraal worden teruggekeken. De Staten-Generaal hebben ook een eigen Twitter-account (@Staten_Generaal) en YouTube-kanaal.

4.2 *Onderwijsprojecten*

Basisonderwijs

De Derde Kamer, het gratis lesprogramma dat de Eerste en Tweede Kamer samen ontwikkeld hebben voor het basisonderwijs, was ook het afgelopen jaar weer een veel besteld programma. Het koffertje met daarin lesboekjes voor 30 kinderen is versoberd om de kosten van de toegenomen bestellingen te kunnen opvangen. De leerkrachten ontvangen niet langer een DVD met de 4 filmpjes om lessen over parlementaire democratie te ondersteunen maar kunnen deze via de website www.derdekamer.nl in de klas bekijken. Goed burgerschap en de basisgegevens over onze democratie blijven onderwerpen die in groep 7 en 8 van basisscholen behandeld worden.

› zie 1.1.1
Verbod verticale integratie en vrije artsenkeuze

Voortgezet onderwijs

In 2014/2015 heeft de Eerste Kamer het feit dat er op scholen meer belangstelling bestaat voor de Eerste Kamer in een verkiezingsjaar dan in andere jaren, aangegrepen om ook materiaal beschikbaar te stellen voor het voortgezet onderwijs. In samenwerking met ProDemos, Huis voor democratie en rechtstaat is er een katern ontwikkeld over de Eerste Kamer dat meegestuurd werd met de onderwijskrant van ProDemos over de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Deze verkiezingsspecial is in twee varianten gemaakt; voor HAVO/VWO en voor het VMBO. Scholen konden een pakket van 30 kranten gratis aanvragen via de site van ProDemos. Er zijn meer dan 800 pakketten aangevraagd. De digitale versie van de verkiezingsspecial is nog te downloaden op de site www.eerstekamer.nl/publicaties.

De Eerste Kamer heeft sinds februari 2015 een speciale (sub)website voor het voortgezet onderwijs toegevoegd aan de website. Op deze pagina's worden onderwerpen als verkiezingen, hoe werkt de Eerste Kamer en de Eerste Kamer en Europa in heldere taal uitgelegd en met veel beeldmateriaal geïllustreerd zodat de leerlingen de informatie snel tot zich kunnen nemen en eventueel kunnen gebruiken voor werkstukken.

4.3 *Eerste Kamer in de media*

Berichtgeving

De media hebben ook in het parlementair jaar 2014-2015 veelvuldig de weg kunnen vinden naar de Eerste Kamer. Met name het verwerpen van het wetsvoorstel met betrekking tot de vrije artsenkeuze in december 2014 trok veel aandacht: de media berichtten dagenlang over een crisissfeer en stonden uitgebreid werd stil bij de rol en positie van de Eerste Kamer. Daarnaast berichtten de media geregeld over de mogelijke instelling van een staatscommissie over het tweekamerstelsel en over de (gevolgen van) de verkiezingen voor de Eerste Kamer in mei 2015.

De verkiezing van de nieuwe Eerste Kamer leverde vooral berichtgeving op over de relatie van de Senaat ten opzichte van het kabinet. Zou de coalitie van VVD en PvdA nog minder steun krijgen in de Eerste Kamer dan ze al had en welke gevolgen zou dit hebben voor de stabiliteit in de Nederlandse politiek? Daarnaast was er veel aandacht voor de Kamerwisseling die het gevolg was van de Eerste Kamerverkiezingen. Veel vertrekkende maar ook een groot aantal nieuwe senatoren werden door de media geïnterviewd. Het actualiteitenprogramma Nieuwsuur organiseerde – net als in 2011 – een live debat in de Eerste Kamer met lijsttrekkers van een groot aantal partijen.

Ook de nodige aandacht was er voor de herverkiezing van de Voorzitter van de Eerste Kamer met een volgens de media ‘Noord-Koreaanse uitslag’: de zittende Voorzitter kreeg tegenkandidaat noch tegenstem. De media schreven dit toe aan grote tevredenheid bij alle partijen in de Senaat over het functioneren van de Voorzitter.

Uitwerking Prinsjesfotoprijs 12 september 2015

Prinsjesfotoprijs

Op de zaterdag voor Prinsjesdag 2014 reikte de Voorzitter van de Eerste Kamer in de Noenzaal van de Kamer de Prinsjesfotoprijs 2014 uit aan NRC-fotograaf David van Dam. Hij ontving deze prijs – een oorkonde en een geldbedrag van 2.500 euro – voor een foto van een uitgeputte minister Plasterk in zijn dienstauto na een nachtelijk debat over NSS in de Tweede Kamer. De Eerste Kamer trad op als partner bij de Prinsjesfotoprijs. Een selectie van 24 foto’s was op Open Monumentendag voor publiek te zien in de Eerste Kamer. Het publiek koos een andere foto dan de vakjury (zie bericht op website Eerste Kamer).

Gezamenlijke projecten

De Eerste Kamer zorgde samen met de Tweede Kamer voor de communicatie rond de NAVO Parlementaire Assemblee in november 2014. Voor de journalisten uit binnen- en buitenland was een speciale persfaciliteit ingericht die hen in staat stelde verslag te doen van deze meerdaagse conferentie. In Nederland besteedden RTL, NOS, Powned en alle grote kranten aandacht aan de bijeenkomst. Ook de viering van 200 jaar Staten-Generaal en de parlementaire dimensie van het EU-Voorzitterschap zullen de Kamers samen oppakken en naar buiten toe brengen.

Staten-Generaal
1815 - 2015
200

NL EU 2016 Parliamentary dimension

2 De Eerste Kamer in internationaal verband

1. De Eerste Kamer en Europa

Europese werkwijze

De Eerste Kamer stelt jaarlijks een Europees werkprogramma vast. Dit is een lijst met prioriteiten die geselecteerd zijn uit het Werkprogramma van de Europese Commissie. De regering wordt dan verzocht om rekening te houden met de selectie, met het oog op een tijdige en adequate informatievoorziening over deze Europese voorstellen aan de Eerste Kamer.

Zodra een Europees voorstel wordt gepubliceerd dat voorkomt op de prioritaire lijst, zal het Commissievoorstel automatisch worden geagendeerd in de eerstvolgende vergadering van de verantwoordelijke Kamercommissie. Deze bepaalt op dat moment óf en hoe het voorstel behandeld wordt. Het staat daarbij niet op voorhand vast dat voorstellen van deze lijst aan een subsidiariteitstoets worden onderworpen of voor een parlementair voorbehoud in aanmerking komen. Nadat is besloten het voorstel inhoudelijk te behandelen, zal een commissie de mogelijk in te zetten beïnvloedingsinstrumenten in overweging nemen. Daarbij kan ook worden gedacht aan schriftelijk overleg met de Nederlandse regering. Voor alle op deze lijst voorkomende onderwerpen worden elektronische dossiers aangelegd op de Europapoort.

Deze werkwijze sluit niet uit dat voorstellen die niet zijn opgenomen in het Europese werkprogramma van de Eerste Kamer, na publicatie alsnog in behandeling kunnen worden genomen door de Eerste Kamer. Daartoe wordt aan de agenda van de Kamercommissies wekelijks een overzicht toegevoegd van gepubliceerde voorstellen.

Democratische controle in de EU

De Eerste Kamer heeft zich in de afgelopen jaren steeds meer toegelegd op thema's als democratische controle op de versterking van het economisch bestuur van de EU, de consequenties van Europese regelgeving voor de begrotingsbehandeling door de Staten-Generaal en de parlementaire behandeling in de Senaat van het Europees/nationaal semester. In dat kader vond de Kamer het gepast om te reflecteren op haar Europese werkwijze en op de rol van nationale parlementen in de EU-besluitvorming. Andere aanleidingen waren de op handen zijnde Kamerwisseling in juni 2015 en de parlementaire dimensie van het Nederlandse EU-voorzitterschap in het eerste halfjaar van 2016.

Op 31 maart 2015 vond dan ook in de plenaire zaal van de Eerste Kamer een deskundigenbijeenkomst plaats over democratische controle in de EU. Aan de hand van regelgeving en beleid op beleidsterreinen van immigratie, asiel, energie en milieu spitste de bijeenkomst zich toe op de wijze waarop de Eerste Kamer Europese regelgeving en beleid controleert. Verschillende nationale en internationale deskundigen reflecteerden op mogelijke tekortkomingen in de parlementaire controle op EU-besluitvorming en -ontwerpregelgeving en belichtten bestaande *best practices* van andere parlementen. Onder de aanbevelingen waren terugkerende begrippen: proactiviteit, focus, selectiviteit en het benutten van externe deskundigheid.

Algemene Europese Beschouwingen

Op 14 april en 19 mei 2015 debatteerde de Eerste Kamer tijdens de Algemene Europese Beschouwingen met de Minister van Buitenlandse Zaken over de hoofdlijnen van het Nederlandse Europabeleid en over huidige ontwikkelingen in Europa. Het debat leverde een staalkaart van actuele Europese onderwerpen, waaronder: de Griekse crisis, de euro, TTIP, de vluchtelingenstromen en de humanitaire crisis in het Middellandse Zeegebied, het Oostelijk Partnerschap en de relatie met Rusland, werkgelegenheid, aanpak van organiseerde criminaliteit, transparantie van Europese besluitvorming en de rol van nationale parlementen.

Goedkeuringswet Protocol 15 EVRM

Op 19 mei 2015 debatteerde de Eerste Kamer met de Minister van Buitenlandse Zaken over het goedkeuringswetsvoorstel van het Protocol 15 tot wijziging van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM). Protocol 15 is onderdeel van een meer omvattende hervorming van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Hierover was onder andere gesproken tijdens een ministeriële conferentie in Brighton in2012. De Eerste Kamer heeft de regeringsinzet bij die conferentie nauwgezet gevolgd en hierover met de regering van gedachten gewisseld. Met name de maatregel in Protocol 15 om de doctrine van de *margin of appreciation* (nationale beleidsvrijheid in de toepassing van rechten en vrijheden uit het Verdrag) en het subsidiariteitsbeginsel (het Hof komt pas aan bod als de nationale rechtsgang is doorlopen (ofwel 'uitgeput') in de preambule van het EVRM-Verdrag op te nemen, baarde de commissie voor Europese Zaken zorgen.

Tijdens het debat uitte een ruime meerderheid van de Eerste Kamer dan ook haar grote teleurstelling over het feit dat Protocol 15 deze beginselen opneemt in de preambule en vroeg de minister te willen bevestigen dat dit niet betekent dat deze beginselen worden versterkt en lidstaten dus meer ruimte krijgen ten nadele van het Europees Hof voor de Rechten van de mens. De rol en positie van het Hof zou hierdoor kunnen worden beperkt. In reactie hierop stelde de Minister van Buitenlandse Zaken dat het opnemen van de beginselen van subsidiariteit en de *margin of appreciation* in de preambule niets verandert aan de zwaarte of betekenis ervan. De reikwijdte van de twee beginselen wordt niet

veranderd. De minister kondigde verder aan zich ook in de toekomst te zullen blijven inzetten voor de versterking van de autoriteit en het gezag van het Hof. Na het korte debat met de minister werd het wetsvoorstel zonder stemming aangenomen.

Europees Openbaar Ministerie

Sinds de Eerste Kamer in het najaar van 2013 in een gemotiveerd advies de Europese Commissie had laten weten dat de conceptverordening tot oprichting van een Europees Openbaar Ministerie (EOM) in strijd is met het subsidiariteitsbeginsel, heeft zich in de Raad en binnen het Europees Parlement toch een duidelijke meerderheid afgetekend voor de oprichting van een Europees Openbaar Ministerie. De onderhandelingen over verschillende aspecten van de vormgeving van een EOM lopen sindsdien verder in de Raad.

De commissies voor Immigratie en Asiel / JBZ-raad en voor Veiligheid & Justitie hebben zich in het afgelopen parlementaire jaar toegelegd op het volgen van de regeringsinzet in de Raad. Zo hebben zij op 2 december 2014 in een kritische commissiebrief de regering opgeroepen om duidelijk aan te geven hoe zij in de onderhandelingen over een EOM haar positie binnen de Raad ziet en op welke wijze haar betrokkenheid gestalte krijgt. De brief was een reactie op de aanhoudende stellingname van regering om geen standpunt te willen innemen in de onderhandelingen, anders dan dat zij niet zal instemmen met het oorspronkelijke voorstel van de Europese Commissie. Op 25 juni 2015 is met de Minister van Veiligheid en Justitie een mondeling overleg gevoerd over de positie van de regering in dit dossier in verband met de afronding van de onderhandelingen over aspecten van de verordening. Ook in het komende parlementaire jaar zal de Kamer dit dossier op de voet volgen.

Naheffing

In het najaar 2014 werd Nederland geconfronteerd met een naheffing van de Europese Unie van ruim 642 miljoen euro (1,1 miljard bruto), ten gevolge van een herberekening van de cijfers van het Bruto Nationaal Inkomen van Nederland en de overige lidstaten. Op 22 december 2014 debatteerde de Kamer over een verzoek tot interpellatie over dit onderwerp. Het recht van interpellatie maakt het voor Kamerleden mogelijk om een debat te houden in de Kamer over een onderwerp dat niet eerder op de agenda van de Kamer stond. Ná 1945 zijn er 24 interpellatiedebatten gehouden.

Er bestond onder de fracties in de Kamer brede steun voor zo'n interpellatiedebat, maar er werd verschillend gedacht over de spoedeisendheid ervan. Besloten werd de interpellatie over deze naheffing te houden in januari 2016.
De regering betaalde de naheffing op 30 december 2015, waarna de Kamer ervoor koos om over het wetsvoorstel tot wijziging van de begroting waarin deze naheffing was opgenomen een debat te voeren met de regering. Dit debat vond op 31 maart 2015 plaats en kreeg een vervolg in de vaste commissie voor Financiën. In deze commissie is op 7 juli 2015 een brief vastgesteld met vragen aan de regering over de grondslag van de EU-afdracht van Nederland.

www.parleu2016.nl

Voorbereidingen Nederlands EU-Voorzitterschap 2016

Van januari tot en met juni 2016 bekleedt Nederland het roulerend Voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie. Gedurende deze periode geven de beide Kamers der Staten-Generaal gezamenlijk invulling aan de parlementaire dimensie van het voorzitterschap.
De beide Kamers hebben in het afgelopen parlementair jaar in samenspraak besloten om zes verschillende interparlementaire conferenties te organiseren in 2016 waarvan er vijf plaatsvinden in Den Haag en één in Brussel. De inzet daarbij is om samen met andere nationale parlementen en het Europees Parlement te bouwen aan parlementaire controle op en betrokkenheid bij Europese besluitvorming.

Deze conferenties zijn:
- de vergadering van de voorzitters van de commissies voor Europese Zaken (COSAC-voorzittersbijeenkomst);
- de reguliere vergadering van de commissies voor Europese Zaken van nationale parlementen (plenaire COSAC-bijeenkomst);
- de conferentie over het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid en het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GBVB/GVDB);
- de conferentie in het kader van het begrotingspact (de zogenoemde ‘artikel 13’-conferentie).
- een themaconferentie over energie en innovatie met bijzondere aandacht voor circulaire economie;
- een themaconferentie over mensenhandel.

Ontertekening Trio Declaration 20 april 2015

Tijdens het afgelopen half jaar zijn in de voorbereiding op deze conferenties verschillende politieke voorbereidingsgroepen ingesteld. Deze groepen worden ingevuld door Leden uit beide Kamers, waarbij rekening is gehouden met pariteit en waar mogelijk met politieke affiniteit. Deze Leden zijn afgevaardigd vanuit verschillende betrokken vaste Kamercommissies uit beide Kamers. Deze politieke voorbereidingsgroepen bereiden het programma voor ‘hun’ conferentie voor en spreken hierover met andere nationale parlementen en het Europees Parlement.

Het organiseren van parlementaire dimensie van het Nederlandse EU-Voorzitterschap zorgt ook dat de samenwerking met andere Europese parlementen intensief toeneemt. Het startsein voor deze samenwerking werd gegeven in april 2015 door het ondertekenen van de zogeheten *Trio Declaration*: een samenwerkingsovereenkomst met de parlementen van Slowakije en Malta, met wie Nederland een Trio vormt gedurende de drie opeenvolgende voorzitterschappen van deze landen binnen de EU. In het najaar van 2015 worden de concrete plannen voor de parlementaire dimensie nader toegelicht.

2. *Parlementaire diplomatie*

Het parlementair jaar 2014-2015 kende vele memorabele en bijzondere inkomende en uitgaande bezoeken in het kader van de parlementaire diplomatie. Zo ontving de Eerste Kamer in november een ambtelijke delegatie uit Moldavië, in december de Jordaanse Minister van Gemeentezaken, de heer Walid Muhieddin Suleiman Almasri, in februari Eurocommissaris Frans Timmermans en in april een delegatie van Canadese parlementariërs. Daarnaast was de Eerste Kamervoorzitter op 3 mei 2015 aanwezig bij de herdenking van zeventig jaar bevrijding van het concentratiekamp Dachau in de Duitse deelstaat Beieren. In deze paragraaf is een selectie gemaakt van een aantal inkomende en uitgaande bezoeken van dit parlementaire jaar.

2.1 Bilaterale ontvangsten

President van Myanmar

Op 8 september 2014 bracht de President van Myanmar, de heer Thein Sein, een bezoek aan de Staten-Generaal. Hij werd in het gebouw van de Eerste Kamer ontvangen door beide Kamervoorzitters. Er is gesproken over de band en samenwerking tussen Nederland en Myanmar, en over de hervormingen in Myanmar. In het gesprek prees de heer Thein Sein de rol van vrouwen in de Nederlandse politiek.

Koning van Spanje

Op 15 oktober 2014 brachten Koning Felipe VI en Koningin Letizia van Spanje een bezoek aan de Staten-Generaal. Zij werden in het gebouw van de Eerste Kamer ontvangen door beide Kamervoorzitters. Het bezoek vond plaats in het kader van een kort kennismakingsbezoek van de nieuwe Spaanse Koning en Koningin aan Nederland. Tijdens het onderhoud benadrukte Koning Felipe VI de goede verhoudingen tussen Spanje en Nederland en riep hij op tot blijvende samenwerking tussen beide landen om gemeenschappelijke zorgen en problemen aan te pakken.

Chinese delegatie

Op dinsdag 11 november 2014 bracht de heer Du Qinglin, vicevoorzitter van het Nationale Comité van de *Chinese People's Political Consultative Conference* (CPPCC), met zijn delegatie een bezoek aan de Eerste Kamer. De CPPCC is een adviserend orgaan in de Volksrepubliek China dat in relatie tot het Nederlandse politieke systeem het meeste overeenkomt met een senaat. Tijdens de ontmoeting met de Voorzitter van de Eerste Kamer is gesproken over de goede betrekkingen tussen beide landen en over de Nieuwe Zijderoute die de Chinese President Xi Jinping in 2013 presenteerde. De Voorzitter sprak haar wens uit voor blijvend contact en dialoog tussen de CPPCC en de Eerste Kamer

Ontvangst Koning en Koningin van Spanje op 15 oktober 2015

Ontvangst van de heer Du Qinglin op 11 november 2014

en voor versterkte samenwerking op politiek, economisch en cultureel gebied tussen de Volksrepubliek China en Nederland. Tijdens de ontmoeting uitte de heer Du Qinglin meermaals zijn waardering voor het feit dat Nederland, nu ruim veertig jaar geleden, als een van de eerste landen de Volksrepubliek China heeft erkend. Hij sprak over de relatie tussen de twee landen met termen als *partnerschip, mutual understanding and trust* en prees de enorme handelsomvang tussen beide landen. Naast het onderhoud met de Kamervoorzitter, voerde de heer Du Qinglin een gesprek met Eerste Kamerleden over landbouw en bescherming van het milieu.

Hoge Vertegenwoordiger van de Europese Unie

Op donderdag 16 april 2015 bracht mevrouw Mogherini, Hoge Vertegenwoordiger (HV) voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid en tevens Vicepresident van de EU, een bezoek aan de Staten-Generaal. Zij werd ontvangen door de Voorzitter van de Eerste Kamer Broekers-Knol en de voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken Angelien Eijsink van de Tweede Kamer. Gespreksonderwerpen waren het buitenlands- en veiligheidsbeleid van de EU, het Nederlandse EU-voorzitterschap in 2016 en de – toen – aanstaande conferentie over het Nucleair Non-Proliferatie Verdrag (28 april tot 22 mei 2015 in New York). De Voorzitter van de Eerste Kamer vroeg mevrouw Mogherini onder andere naar de grootste uitdagingen voor de EU als speler op het wereldtoneel daar waar het gaat om het oplossen van internationale conflicten, alsook naar haar verwachtingen voor de Europese Raad (die op 25-26 juni 2015 plaatsvond) en naar de EU strategie voor buitenlandse zaken en veiligheid die mevrouw Mogherini momenteel ontwikkelt. Deze strategie wordt uiterlijk in juni 2016 verwacht, tijdens het Nederlandse voorzitterschap van de EU.

2.2 Bilaterale bezoeken

Zweden

Op 26 augustus 2014 brachten beide Kamervoorzitters een bezoek aan het Zweedse parlement. Het bezoek vond plaats in het kader van de viering van vierhonderd jaar diplomatieke betrekkingen tussen Nederland en Zweden. De delegatie had ontmoetingen met de Voorzitter en Vicevoorzitters van het parlement, de Voorzitter van de Commissie voor Buitenlandse Zaken, de Voorzitter van de gemeenteraad en de Zweedse Minister voor Handel. Ook werd gesproken met Nederlanders die in Zweden werken en wonen.

Cyprus

Van 8 tot 10 oktober 2014 bracht de Voorzitter van de Eerste Kamer, Ankie Broekers-Knol, een officieel bezoek aan de Republiek Cyprus. Naast een ontmoeting met de parlementsvoorzitter had de Voorzitter ontmoetingen met de Minister van Buitenlandse Zaken, de heer Ioannis Kassoulides, met de commissie Buitenlandse en Europese Zaken (voorzitter: de heer Averof Neofytou) en met de commissie Financiële Zaken (optredend voorzitter: mevrouw Kyriacou) van het

parlement. Zij ontmoette ook de burgemeester van Famagusta, de heer Galanos. Onderwerpen van gesprek tijdens de ontmoetingen waren met name het Cyprus-probleem, de financiële situatie waarin Cyprus verkeert en de positie van Cyprus in de regio. Het bezoek van de Nederlandse Kamervoorzitter kreeg veel aandacht in de Cypriotische media.

Tsjechië

De Voorzitter van de Eerste Kamer Ankie Broekers-Knol heeft met senator Maria Martens op 4 en 5 februari 2015 een officieel bezoek gebracht aan Tsjechië. De Eerste Kamer was uitgenodigd door de Voorzitter van de Tsjechische Senaat, de heer Stěch. Tijdens het bezoek hadden Voorzitter Broekers-Knol en senator Martens ontmoetingen met Senaatsvoorzitter Štěch en een aantal Tsjechische senatoren. Ook spraken zij met de minister van Buitenlandse Zaken, de heer Zaorálek, met de buitenlandadviseur van President Zeman, de heer Kmoníček, met de Aartsbischop van Praag, Kardinaal Duka, en met de vicevoorzitter van het Huis van Afgevaardigden, mevrouw Jermanová. Doel van het bezoek was het versterken van de bilaterale betrekkingen tussen Tsjechië en Nederland. Tijdens de ontmoetingen werd onder meer gesproken over de situatie in Rusland en Oekraïne, over de ontwikkelingen in Europa, over de situatie in het Midden-Oosten en over uitdagingen op het gebied van migratie en integratie.

Georgië

De Voorzitter van de Eerste Kamer, Ankie Broekers-Knol heeft, vergezeld door senator Joris Backer, van 29 april tot en met 1 mei 2015 een officieel bezoek aan Georgië gebracht. Tijdens het bezoek had de delegatie onder meer ontmoetingen met de president, de heer Margvelashvili, de minister-president, de heer Garibashvili, parlementsvoorzitter Usupashvili, de voorzitters en enkele leden van de commissies voor Europese Integratie en voor Buitenlandse Zaken van het parlement, de minister van Justitie en de president van het Hooggerechtshof. Tijdens deze gesprekken kwam de situatie in Oekraïne en de relatie met Rusland aan de orde. Daarnaast werd gesproken over het associatieakkoord van de Europese Unie met Georgië, waarvan de Goedkeuringswet tijdens het bezoek aan Georgië in behandeling was in de Eerste Kamer. De ontwikkelingen in Georgië op het gebied van de rechtsstaat en mensenrechten werden eveneens besproken in de gesprekken met de bestuurders, maar ook tijdens een ontmoeting met vertegenwoordigers van Non-gouvernementele organisaties in de residentie van de Nederlandse Ambassadeur in Tbilisi.

Ontmoeting met de minister-president van Georgië Garibashvili

Persconferentie met Parlementsvoorzitter Usupashvili op 30 april 2015

Bezoek aan Tsjechië

1 *Eerste Kamervoorzitter Broekers-Knol, Senator Martens en delegatie Tsjechische Senaat*

2 *Lunch in de Tsjechische Senaat*

3 *Tsjechische Senaatsvoorzitter Štech met Eerste Kamervoorzitter Broekers-Knol*

2.3 *Interparlementaire fora en contacten*

Association of European Senates

Op vrijdag 22 mei 2015 was de Eerste Kamer gastheer van de 16e bijeenkomst van de Association of European Senates (AES). Aan de conferentie deden Senaatsvoorzitters uit vijftien Europese landen mee: België, Bosnië-Herzegovina, Duitsland, Frankrijk, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Polen, Roemenië, Slovenië, Spanje, Tsjechië, Verenigd Koninkrijk en Zwitserland.

In de marge van de conferentie vond er een groot diner in de Ridderzaal plaats en werden de Senaatsvoorzitters ontvangen door Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander op Paleis Noordeinde. De conferentie zelf vond plaats in de plenaire zaal van de Eerste Kamer. Het overkoepelende thema van deze bijeenkomst was *Changing concepts in the functioning of Senates in bicameral parliamentary systems*. De vragen die aan de orde kwamen, waren onder meer: Wat legitimeert een bicameraal stelsel in onze tijd? Zouden beide Kamers dezelfde bevoegdheden moeten hebben? Welke veranderingen hebben senaten de afgelopen jaren doorgemaakt? En wat is de invloed van publieke opinie? Alle Senaatsvoorzitters hielden een korte inleiding over één van de thema's, waarna er kort vragen worden gesteld. De bijeenkomst werd voorgezeten door de Voorzitter van de Eerste Kamer.

Conferentie van Parlementsvoorzitters van Raad van Europa

Op 11 en 12 september 2014 nam de Voorzitter van de Eerste Kamer deel aan de tweejaarlijkse vergadering van de voorzitters van nationale parlementen van de lidstaten van de Raad van Europa. De vergadering vond plaats in Oslo. Bij het thema *'Majority and opposition – striking a balance in democracy'* hield de Kamervoorzitter een *keynote speech*, waarin zij sprak over de wijze waarop de dialoog in het parlement zou moeten plaats vinden. Volgens de Kamervoorzitter is goede oppositie in een democratie onmisbaar. Goede oppositie staat volgens haar het politieke debat niet in de weg. Integendeel, het versterkt het. Partijen moeten elkaar met argumenten zien te overtuigen, aldus de Kamervoorzitter. Het is in het bijzonder de rol van de parlementsvoorzitter de balans tussen regeringspartijen en oppositiepartijen in het debat te bewaken. Alle partijen moeten betekenisvol hun rol kunnen spelen en open staan voor elkaars argumenten, zo sprak zij.

Tijdens de conferentie had Kamervoorzitter Broekers-Knol een ontmoeting met de Voorzitter van de *Verkhovna Rada*, het nationale parlement van Oekraïne, Olexander Turchynov. Broekers-Knol sprak steun uit aan het streven van Oekraïne langs democratische weg haar eigen toekomst te kiezen en het proces naar een democratische rechtsstaat voort te zetten.

1

2

Association of European Senates

1 *Programmaboekje en relatiegeschenk*
2 *Europese Senaatsvoorzitters in de bankjes van de Eerste Kamer*
3 *Groepsportret 15 Voorzitters Europese Senaten*

3

Naast een ontmoeting met de Oekraïense parlementsvoorzitter had de Kamervoorzitter ontmoetingen met de Parlementsvoorzitter van Georgië, David Usupashvili, en de Senaatsvoorzitter van Polen, Bogdan Borusewicz. Met beiden besprak zij de politieke – en veiligheidssituatie in Oost-Europa.

Beneluxparlement

Het 49 leden tellende Beneluxparlement verschaft de regeringen van België, Nederland en Luxemburg adviezen op het gebied van economische en grensoverschrijdende samenwerking. Vanuit de Eerste Kamer zijn negen Leden lid van het Beneluxparlement.

In het afgelopen parlementaire jaar heeft het Beneluxparlement in twee plenaire vergaderingen in maart en juni 2015 aandacht besteed aan een scala van onderwerpen. Voorbereid door een speciaal daartoe ingestelde werkgroep heeft het parlement in juni een debat gewijd aan het onderwerp mensenhandel. Dat debat resulteerde in de aanvaarding van een resolutie die de drie regeringen onder andere oproept tot het versterken van de samenwerking tussen de desbetreffende politie- en justitiediensten. Door nauwer samen te werken met bijvoorbeeld Europol, Frontex, European Asylum Support Office en Eurojust kunnen de financieringsmethoden van mensensmokkelaars worden blootgelegd. Andere onderwerpen die aan bod kwamen waren de oprichting van een Beneluxtelecomzone, waarbinnen geen dure roamingovereenkomsten meer mogelijk zijn; de prioriteiten van het Luxemburgse EU-voorzitterschap; de aanpak van problemen in het Euregionale openbaar vervoer; militaire samenwerking binnen de Benelux; de wederzijdse erkenning van hoger onderwijs diploma's; en de bestrijding van antibioticaresistentie bij dieren.

Nederlandse delegatie tijdens de NAVO PA

Parlementaire Assemblee van de NAVO

Van 21 tot 24 november 2014 vond in het World Forum te Den Haag de *Annual Session* van de NAVO Parlementaire Assemblee plaats. Daarmee lag de organisatie van de sessie voor de vierde keer in de geschiedenis bij de Nederlandse delegatieleden en het Nederlandse parlement.

In deelsessies van de assemblee werden verschillende rapporten en resoluties besproken, over onderwerpen als politieke transitie in Afghanistan, de Syrische vluchtelingencrisis, de situatie in Oekraïne, de rol van de NAVO en het *Transatlantic Trade and Investment Partnership*. Hiervoor waren tal van Nederlandse sprekers uitgenodigd, waaronder de Minister van Buitenlandse Zaken, de Minister van Defensie, oud-Shell-topman Van der Veer en het voormalige Tweede Kamerlid Van Velzen. De commandant van de Koninklijke Landmacht De Kruif verzorgde met zijn Duitse collega, generaal Kasdorf, een presentatie over de Nederlands-Duitse militaire samenwerking en integratie.

Daarnaast trad tijdens de zestigste parlementaire assemblee van de NAVO de nieuwe secretaris-generaal van de NAVO, de heer Stoltenberg, op als spreker. Op het plenaire programma stonden verder onder andere de Minister-President, voormalig secretaris-generaal van de NAVO De Hoop-Scheffer en President van de Algemene Rekenkamer Stuiveling.

Voorzitter Broekers-Knol was aanwezig bij de openingssessie van de plenaire zitting. Daarnaast nam, zoals gebruikelijk, een vaste delegatie Eerste en Tweede Kamerleden deel aan de gehele sessie en werd het Tweede Kamerlid Angelien Eijsink (PvdA) door de 350 aanwezige parlementariërs gekozen tot vicevoorzitter van de NAVO Parlementaire Assemblee.

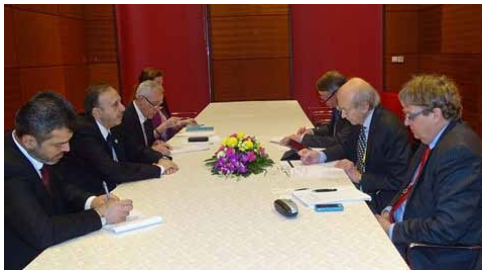
Parlementaire Assemblee van de OVSE

Zowel tijdens de 'wintermeeting' in februari 2015 in Wenen als tijdens de *Annual Session* van de Parlementaire Assemblee van de OVSE in juli 2014 in Helsinki vormde het conflict in en rond Oekraïne het centrale thema van de besprekingen. Tijdens beide zittingen van de assemblee namen de senatoren Franken, van Kappen en Schrijver deel aan debatten over de rol van de OVSE als gouvernementele organisatie in dit conflict en over de mogelijkheden die de Parlementaire Assemblee heeft om bijvoorbeeld door middel van parlementaire diplomatie een oplossing dichterbij te brengen. De debatten stonden meer dan ooit in het teken van de Slotakte van Helsinki, waarmee veertig jaren geleden de oprichting van de OVSE in Helsinki een feit werd. Van Nederlandse kant werd tijdens de bijeenkomst in Helsinki bovendien gewezen op de dringende noodzaak de OVSE internationale rechtspersoonlijkheid toe te kennen teneinde onzekerheid rond de status van OVSE-aanwezigheid in operationele missies en de nadelige gevolgen daarvan voor de individuele deelnemers aan die missies weg te nemen.

De Parlementaire Assemblee van de Parlementaire Assemblee van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) bestaat uit 323 parlementariërs uit 56 landen en heeft tot doel het bevorderen van de parlementaire dialoog over wapenbeheersing en conflictpreventie, democratische instituties, mediavrijheid en legitieme verkiezingsprocessen, discriminatie van vrouwen en etnische minderheden en het herstel van de stabiliteit en de *rule of law* in post-conflictgebieden.

Inter-Parliamentary Union

Begin april 2015 hebben twee senatoren deelgenomen aan de 132e Assemblee van de Inter-Parliamentary Union (IPU) die plaatsvond in Hanoi, de hoofdstad van de Socialistische Republiek Vietnam. De Assemblee nam in haar plenaire zitting met ruim tweederde meerderheid een resolutie aan tegen de toenemende dreiging van terrorisme.

Senatoren Franken en Schrijvers tijdens de IPU-Assemblee in Hanoi op 1 april 2015

Senator Franken pleitte tijdens de discussie over de resolutie *'Cyber warfare: A serious threat to peace and global security'* voor versterking de internationale samenwerking op het niveau van de politie en *intelligence services* en riep de landen die in de IPU vertegenwoordigd zijn op toe te treden tot het Verdrag van Boedapest, dat vormen van computercriminaliteit strafbaar stelt .

Senator Schrijver leverde namens de delegatie een bijdrage aan het algemene debat over de inhoud van de *Sustainable Development Goals* (SDG's) en de post-2015 *development agenda*. Schrijver vroeg zich af of het nieuwe ontwerpprogramma van de VN met 17 algemene doelstellingen en 169 concrete *targets* niet wat overladen is. Hij hield een pleidooi voor een veel betere organisatie van de implementatiemaatregelen op alle relevante niveaus: lokaal, nationaal, regionaal en wereldwijd. Naar zijn mening zou zowel internationaal als nationaal een nieuwe institutionele architectuur moeten worden ontworpen voor duurzame ontwikkelingsorganisaties die toezien op de uitvoering. Een coherent systeem van toezicht moet het huidige versnipperde systeem, een mozaïek van instellingen, vervangen.

De IPU besprak ook een nieuwe ontwerpovereenkomst voor samenwerking tussen de IPU en de Verenigde Naties, waarover wordt onderhandeld. Namens de Nederlandse delegatie stelde Schrijver een aantal amendementen voor, die zich richten op een meer stevige parlementaire inbreng bij de voorbereiding van mensenrechtenrapportages van staten in de mensenrechtenorganen van de VN. Deze amendementen zijn in een herzien ontwerp overgenomen.

GBVB/GVDB conferentie

Zoals ieder parlementair jaar vonden er twee parlementaire EU-conferenties plaats over het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid en het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GBVB/GVDB) van de EU. De eerste vond van 5 tot 7 november 2014 plaats in Rome, de ander van 5 tot 6 maart 2015 in de Letse hoofdstad Riga. Tijdens beide sessies sprak de Hoge Vertegenwoordiger en Vicepresident van de EU Federica Mogherini over de prioriteiten in het buitenlands- en veiligheidsbeleid van de EU.

Al sinds de GBVB/GVDB conferentie in Vilnius in 2013 brengt de Nederlandse delegatie, bestaande uit Eerste en Tweede Kamerleden, steevast het thema politieke besluitvormingsprocedures in EU-lidstaten en (snelle) militaire inzet naar voren. In Rome stond dit onderwerp op de agenda en diende de Nederlandse delegatie een *position paper* in met als onderwerp *'EU Battlegroups: Use them or lose them'*. In Riga had één van de vier workshops als thema 'EU Battlegroups'. Het Eerste Kamerlid Van Kappen verzorgde tijdens die workshop een inleiding over dit onderwerp. In zijn bijdrage deed hij suggesties hoe binnen de bestaande kaders tot inzet van EU Battlegroups te komen. Hij noemde in het bijzonder het beter afstemmen van besluitvormingsprocedures door nationale parlementen. Ook suggereerde hij meer flexibiliteit in het Battlegroup-concept aan te brengen door meerdere eenheden met vergelijkbare capaciteiten stand-by te hebben staan volgens een modulair concept, zodat inzet flexibeler kan geschieden.

Ook noemde hij de mogelijkheid om een *'start-up fund'* te creëren, zodat de financiële drempel voor deelname voor lidstaten lager wordt.

ASGP

Parallel aan de IPU vergadert de Association of Secretaries-General of Parliaments (ASGP), de wereldvereniging van Griffiers van parlementen. Thema's die in de vergaderingen van de ASGP aan de orde komen, zijn onder meer: institutioneel communicatiebeleid van parlementen, gemeenschappelijke normen en principes voor rekrutering en loopbaanontwikkeling van parlementaire staf.

De Griffier van de Eerste Kamer is op 14 oktober 2014 in Genève bij acclamatie gekozen tot Vice-President van de ASGP. In de afgelopen jaren gaf de Griffier van de Eerste Kamer presentaties bij de ASGP over papierloos parlement, parlementaire diplomatie, integriteit, de rol van nationale parlementen binnen de Europese Unie en de inhuldiging van de Koning in het parlement in een constitutionele monarchie. Sinds 2012 was hij lid van de *Executive Committee* van de ASGP.

PACE

De Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, beter betekend als de PACE (Parliamentary Assembly of the Council of Europe), is samengesteld uit 318 volksvertegenwoordigers uit de 47 landen die zijn verenigd in de Raad van Europa. Deze Raad streeft de handhaving van mensenrechten en democratie na en zet zich in voor de bevordering van de rechtsstaat in Europa en elders. De PACE vergadert vier keer per jaar gedurende één week in het Palais de l'Europe in Straatsburg. De Eerste Kamerleden zijn zeer actief binnen de PACE-delegatie van de Staten-Generaal.
In het afgelopen parlementaire jaar resulteerde dit onder andere in een aangenomen resolutie over samenwerking tegen cyberterrorisme en andere grootschalige aanvallen op het internet en in het leveren van verschillende bijdragen in debatten over onder andere de humanitaire situatie in Oekraïne, terroristische aanslagen in Europa, de vrijheid van de media, de economische en sociale ongelijkheid, de Europese Ontwikkelingsbank, het *memorandum of understanding* tussen de Raad van Europa en de Europese Unie en de relatie met de Russische delegatie.

Ook is een Nederlandse senator afgelopen jaar verkozen tot voorzitter van het kiescomité dat de kwalificaties van de kandidaat-rechters voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens beoordeelt, vooraleer de Parlementaire Assemblee over de kandidaten stemt.

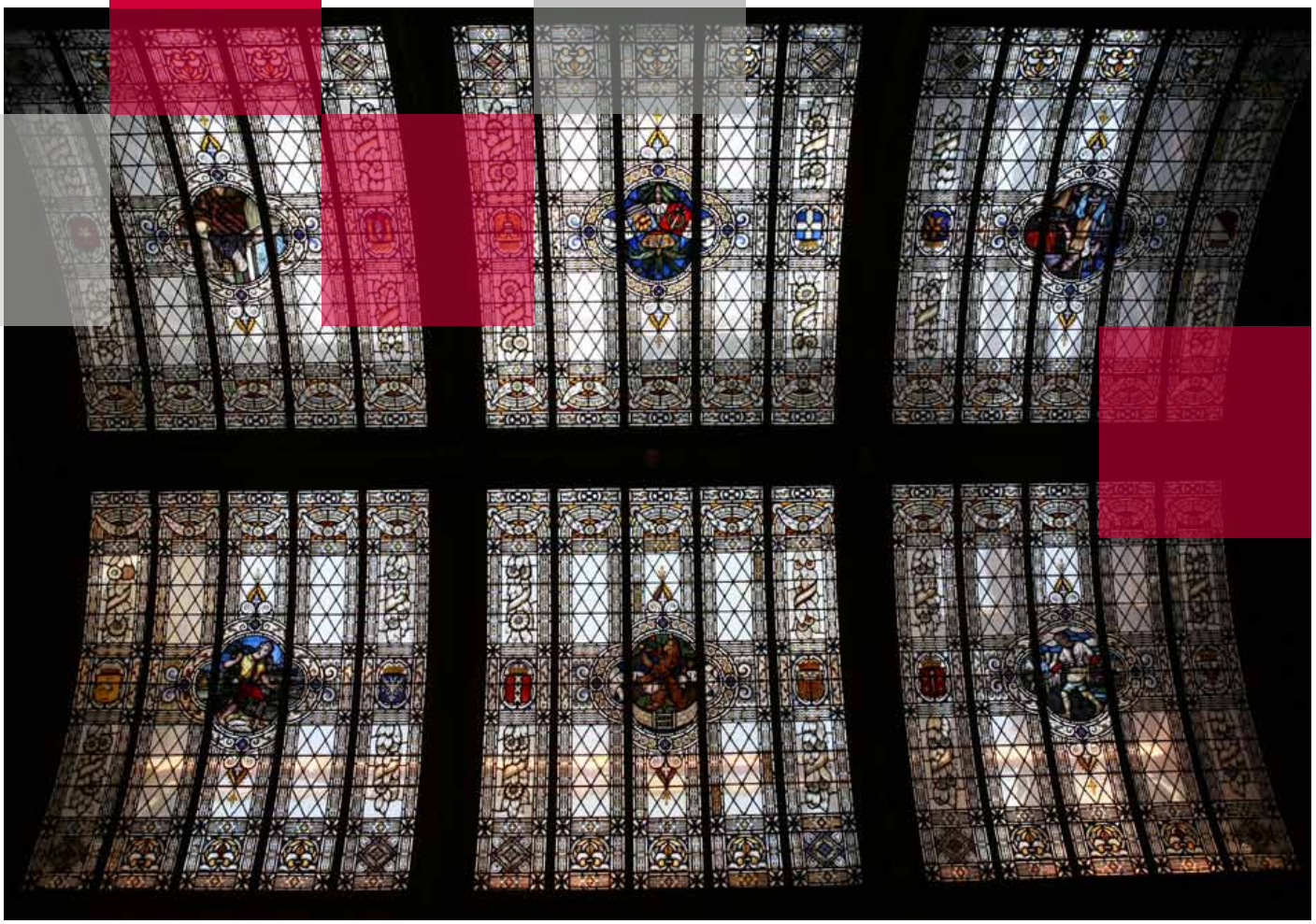
COSAC

Ook in het afgelopen parlementaire jaar hebben leden van de commissie voor Europese Zaken actief deelgenomen aan de vergaderingen van de COSAC, de halfjaarlijkse conferentie van delegaties uit de commissies van Europese aangelegenheden van de nationale parlementen van de lidstaten van de Europese Unie en een delegatie van het Europees Parlement. Zij hebben bijdrages geleverd aan debatten over actuele onderwerpen zoals het Oostelijk Partnerschap en de migratiestromen in het Middellandse Zeegebied, het Europees beleid inzake handelsakkoorden, zoals TTIP, en het Europees energiebeleid.

Mede in het kader van de versterking van het parlementaire engagement in de Europese Unie bespraken de delegaties naast de actualiteitsthema's ook de rol van nationale parlementen en de toekomst van parlementaire controle in de EU. Deze debatten spitsten zich toe op onder andere de democratische controle op EU-agentschappen, een nieuwe initiatief van nationale parlementen om een zogenaamde groene kaart te introduceren en eventuele verbeteringen van de 'gele kaart'-procedure.

Rechtsstatelijkheid, en parlementaire diplomatie gericht op de bevordering ervan, zal een van de thema's zijn die aan de orde zullen komen tijdens de plenaire COSAC-bijeenkomst die de beide Kamers der Staten-Generaal in Den Haag zullen organiseren in het kader van de parlementaire dimensie van het Nederlandse EU-Voorzitterschap in het eerste halfjaar van 2016. Ander onderwerp op die interparlementaire conferentie zal de rol van nationale parlementen zijn. Voorzitter en leden van de vaste commissie EUZA hebben intensieve betrokkenheid bij de inhoudelijke voorbereiding van deze interparlementaire conferentie.

3 Bijlagen

1. Samenstelling fracties 2014-2015

voor 9 juni 2015

1. *Samenstelling fracties in 2014-2015 tot 9 juni 2015*

VVD (16 zetels)

Grave, mr. F.H.G. de

Beckers, mr. H.G.J.M.

Hermans, drs. L.M.L.H.A. (fractievoorzitter)

Bröcker, mr. W.L.J.

Huijbregts-Schiedon, W.H. (vice-fractievoorzitter)

Broekers-Knol, mr. A. (Voorzitter Eerste Kamer)

Kappen, generaal-majoor der Mariniers (b.d.), F.E. van

Bruijn, prof. dr. J.A.

Kneppers-Heynert, prof. mr. dr. E.M.

Dupuis, prof. dr. H.M.

Knip, drs. M.A.J.

Duthler, mr. dr. A.W. (fractiesecretaris)

Schaap, prof. dr. ing. S.

Graaf, mr. G.J. de

Schouwenaar, mr. J.M.

PvdA (14 zetels)

Swagerman, mr. B.J.

Barth, drs. M.A.M. (fractievoorzitter)

Beuving, mr. dr. J.

Duivesteijn, A. Th.

Horst, dr. G. ter

Koning, drs. ir. A.L.

Koole, prof. dr. R.A.

Linthorst, drs. M.Y. (eerste Ondervoorzitter Eerste Kamer)

Postema, drs. A.

Schrijver, prof. dr. N.J. (vice-fractievoorzitter)

Sent, prof. dr. E.M.

Sylvester, dr. J.J. (fractiesecretaris/ penningmeester)

Vlietstra, J.G.

Vries, prof. mr. K.G. de

Zandbrink, ir. W.W. van

CDA (11 zetels)

Bijsterveld, prof. dr. S.C. van

Brinkman, mr. drs. L.C. (fractievoorzitter)

Essers, prof. dr. P.H.J.

Flierman, dr. A.H.

Franken, prof. dr. H. (tweede Ondervoorzitter Eerste Kamer, vice-fractievoorzitter)

Hoekstra, mr. W.B.

Linden, drs. P.R.H.M. van der

Lokin-Sassen, mr. P.E.M.S.

Martens, drs. M.J.Th.

Terpstra, drs. G.H.

Vries-Leggedoor, G. de (fractiesecretaris)

1. Samenstelling fracties in 2014-2015 tot 9 juni 2015 *(vervolg)*

PVV (10 zetels)

Beek MBA, M.J.

Dijk, P. van

Faber-van de Klashorst, M.H.M.
(fractievoorzitter)

Frijters-Klijnen LL.B., BHS, M.A.J.L.

Kok, mr. C.J.
(fractiesecretaris)

Kops, A.

Popken LL.M., G.J.F.

Reynaers, mr. T.P.A.M.

Sörensen, drs. R.

Strien, ir. drs. G.A. van
(vice-fractievoorzitter)

SP (8 zetels)

Elzinga, A.

Gerkens, A.M.V.
(fractiesecretaris)

Kox, M.J.M.
(fractievoorzitter)

Meijer, drs. E.Th.M.

Quick-Schuijt, mr. A.C.

Reuten, dr. G.A.T.M.

Ruers, mr. R.F.

Slagter-Roukema, drs. T.M.
(vice-fractievoorzitter)

D66 (5 zetels)

Backer, jhr. mr. J.P.
(fractiesecretaris)

Boxtel, mr. R.H.L.M. van
(fractievoorzitter)

Engels, prof. mr. J.W.M.
(vice-fractievoorzitter)

Graaf, mr. Th.C. de

Scholten, mr. M.C.

GroenLinks (5 zetels)

Boer, mr. drs. M.M. de

Ganzevoort, prof. dr. R.R.

Strik, mr. dr. M.H.A.

Thissen, C.P.
(fractievoorzitter)

Vos, ir. M.B.
(fractiesecretaris)

ChristenUnie (2 zetels)

Ester, dr. P.
(vice-fractievoorzitter, fractiesecretaris)

Kuiper, prof. dr. R.
(fractievoorzitter)

SGP (1 zetel)

Holdijk, mr. G.
(fractievoorzitter)

50PLUS (1 zetel)

Nagel, J.G.
(fractievoorzitter)

PvdD (1 zetel)

Koffeman, drs. N.K.
(fractievoorzitter)

Fractie de Lange (1 zetel)

Lange, prof. dr. C.A. de
(fractievoorzitter)

2. Samenstelling fracties 2014-2015

na 9 juni 2015

2. Samenstelling fracties in 2014-2015 na 9 juni 2015

VVD (13 zetels)

Broekers-Knol, mr. A.
(Voorzitter Eerste Kamer)

Bruijn, prof. dr. J.A.

Duthler, mr. dr. A.W.
(fractiesecretaris)

de Grave, mr. F.H.G.

Hermans, drs. L.M.L.H.A.
(fractievoorzitter)

Huijbregts-Schiedon, W.H.
(vice-fractievoorzitter)

Jorritsma-Lebbink, A.

Kappen, generaal-majoor der Mariniers (b.d.), F.E. van

Knip, drs. M.A.J.

Krikke, P.C.

Schaap, prof. dr. ing. S.

Schouwenaar, mr. J.M.

Ven, mr. M.P.M. van de

CDA (12 zetels)

Atsma, J.J.

Bijsterveld, prof. dr. S.C. van

Brinkman, mr. drs. L.C.
(fractievoorzitter)

Fliermann, dr. A.H.
(eerste Ondervoorzitter Eerste Kamer)

Hoekstra, mr. W.B.

Kesteren, mr. N.J.J. van

Knapen, dr. H.P.M.

Martens, drs. M.J.Th.
(fractievoorzitter)

Oomen-Ruijten, M.G.H.C.

Rij, mr. M.L.A. van

Rombouts, mr. dr. A.G.J.M.

de Vries-Leggedoor, G.
(fractiesecretaris)

D66 (10 zetels)

Backer, jhr. mr. J.P.
(tweede Ondervoorzitter Eerste Kamer, fractiesecretaris)

Bredenoord, dr. A.L.

Engels, prof. mr. J.W.M.
(vice-fractievoorzitter)

de Graaf, mr. Th.C.

Pijlman, drs. H.J.

Prast, prof. dr. H.M.

Rinnooy Kan, prof. dr. A.H.G.

Schaper, prof. drs. H.A.

Schnabel, prof. dr. P.

Stienen MA, drs. C.P.W.J.

PVV (10 zetels)

Dercksen, R.G.J.

Faber-van de Klashorst, M.H.M.
(fractievoorzitter)

Hattem, A.W.J.A. van

Kok, mr. C.J.

Kops, A.

Markuszower, mr. G.

Popken LL.M., G.J.F.

Strien, ir. drs. G.A. van
(vice-fractievoorzitter)

Weerdenburg, mr. V.D.D. van

2. Samenstelling fracties in 2014-2015 na 9 juni 2015 *(vervolg)*

SP (9 zetels)

Apeldoorn, dr. E.B. van

Don, H.M.

Elzinga, A.

Gerkens, A.M.V.
(fractiesecretaris)

Köhler, F.

Kox, M.J.M.
(fractievoorzitter)

Meijer, drs. M.P.

Ruers, mr. dr. R.F.

Wezel EMoC, mr. A.M.T.

PvdA (8 zetels)

Barth, drs. M.A.M.
(fractievoorzitter)

Beuving, mr. dr. J.
(fractiesecretaris)

Nooren, drs. J.E.A.M.

Postema, drs. A.

Schrijver, prof. mr. N.J.
(vice-fractievoorzitter)

Sent, prof. dr. E.M.

Verheijen, drs. L.H.J.

Vreeman, dr. R.L.

GroenLinks (4 zetels)

Ganzevoort, prof. dr. R.R.

Lintmeijer, drs. F.C.W.C.

Strik, mr. dr. M.H.A.
(fractievoorzitter)

Vos, ir. M.B.
(fractiesecretaris)

ChristenUnie (3 zetels)

Bikker, mr. M.H.

Ester, dr. P. (Peter)
(vice-fractievoorzitter, fractiesecretaris)

Kuiper, prof. dr. R.
(fractievoorzitter)

PvdD (2 zetels)

Koffeman, drs. N.K.
(fractievoorzitter)

Teunissen, drs. Ch.

SGP (2 zetels)

van Dijk, mr. D.J.H.
(vice-fractievoorzitter)

Schalk, P.
(fractievoorzitter)

50PLUS (2 zetels)

Nagel, J.G.
(fractievoorzitter)

Rooijen, drs. M.J. van

OSF (1 zetels)

Hoeve, drs. H. ten
(fractievoorzitter)

3. Commissies

Vaste commissies

Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat / Algemene Zaken en Huis der Koningin (BZK/AZ)

Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO)

Economische Zaken (EZ)

Europese Zaken (EUZA)

Financiën (Fin.)

Immigratie & Asiel / JBZ-Raad (I&A/JBZ)

Infrastructuur, Milieu en Ruimtelijke Ordening (IMRO)

Koninkrijksrelaties (KOREL)

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)

Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)

Veiligheid en Justitie (V&J)

Verzoekschriften

Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Bijzondere commissies in het kader van de parlementaire dimensie van het EU-Voorzitterschap

Politieke voorbereidingsgroep IPC Artikel 13

Politieke voorbereidingsgroep IPC COSAC

Politieke voorbereidingsgroep IPC Energie

Politieke voorbereidingsgroep IPC GBVB

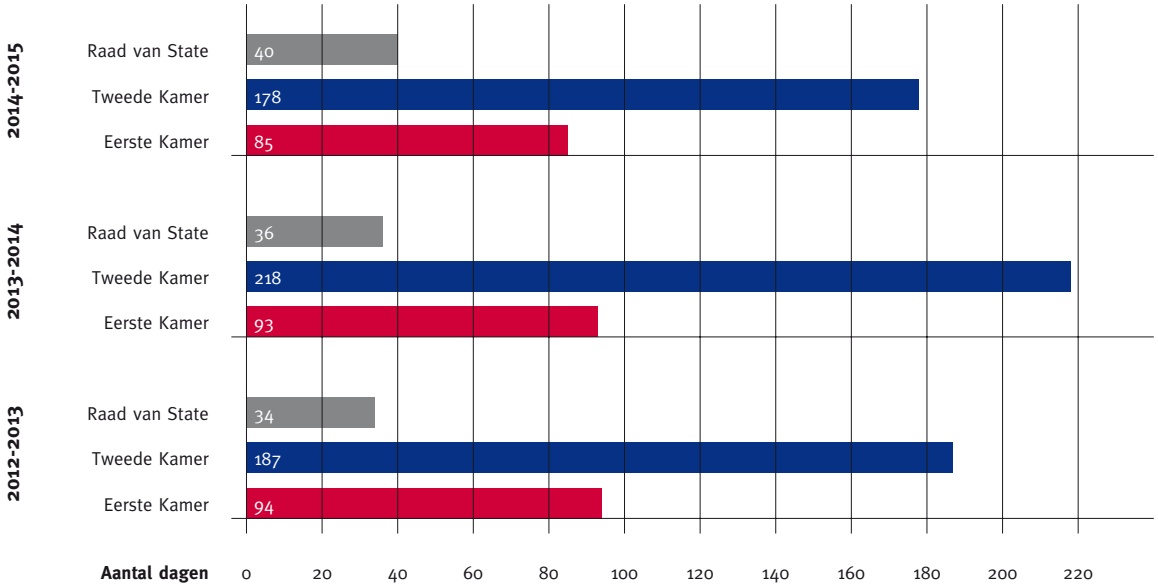
Politieke voorbereidingsgroep IPC Mensenhandel

4. *Eerste Kamer in cijfers*

Doorlooptijden wetsvoorstellen

In het wetgevingsproces kunnen onder meer de volgende fasen worden onderscheiden: adviesaanvraag bij de Raad van State, behandeling in de Tweede Kamer, behandeling in de Eerste Kamer en het tijdsverloop tot publicatie van de wet. In onderstaande tabel is per fase de minimale en maximale doorlooptijd in dagen weergegeven.

Doorlooptijden wetsvoorstellen, gemiddelde duur

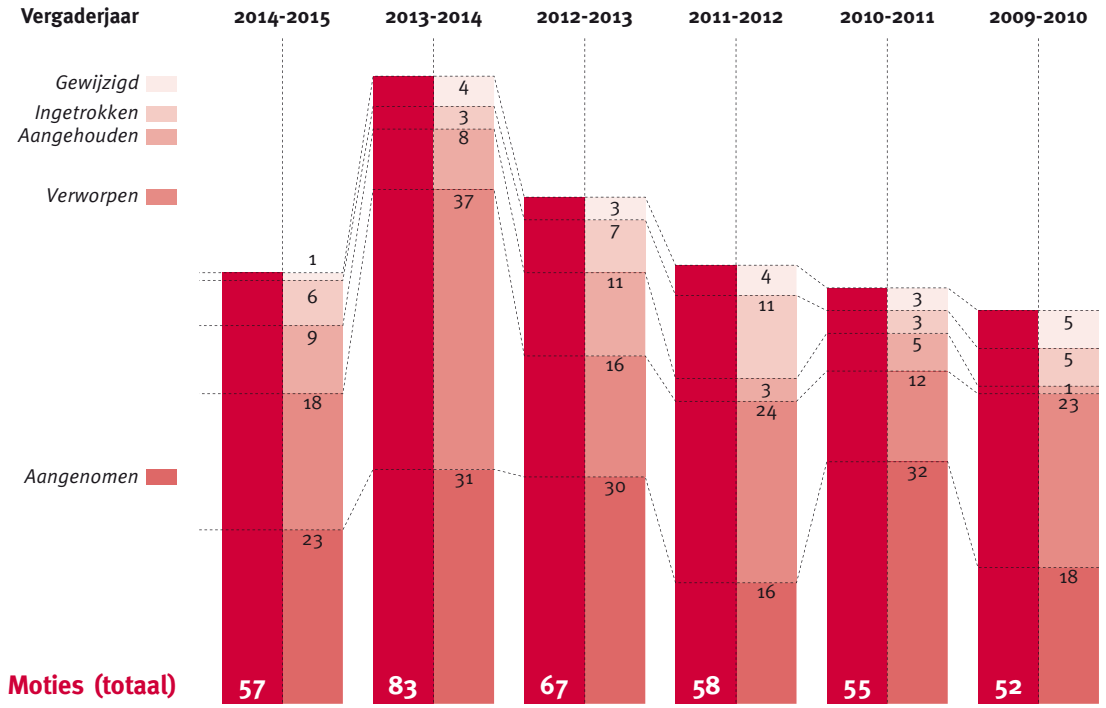

	Minimale duur			Maximale duur		
	2014-2015	2013-2014	2012-2013	2014-2015	2013-2014	2012-2013
Raad van State	3	2	1	232	219	113
Tweede Kamer	8	6	7	2276	2849	1299
Eerste Kamer	12	5	12	1204	1092	1267

De gemiddelde doorlooptijd van een wetsvoorstel in de Eerste Kamer bedroeg 85 dagen. De Eerste Kamer handelde de helft van de wetsvoorstellen binnen 67 dagen af en 90 % binnen 147 dagen.

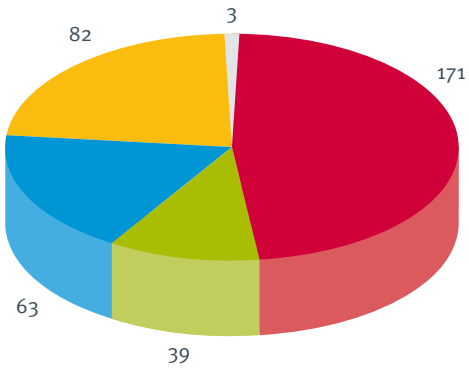
Gebruik van bevoegdheden in de Eerste Kamer

Moties, schriftelijke vragen, interpellaties, novelles

Vergaderjaar	2014-2015	2013-2014	2012-2013	2011-2012	2010-2011	2009-2010
Schriftelijke vragen	9	7	6	12	6	12
Interpellaties	1	0	0	1	0	0
Novelles	1	3	2	1	0	1

Behandelde wetsvoorstellen 2014-2015

	2014-2015	2013-2014	2012-2013
Aantal hamerstukken	171	131	181
Aantal plenaire vergaderingen	39	39	38
Aantal commissievergaderingen waarin voorbereidend onderzoek plaatsvond	63	55	82
Aantal wetten in voorbereidend onderzoek	82	77	106
Verworpen wetsvoorstellen	3	0	1
Totaal aantal wetsvoorstellen behandeld (incl. begrotingen en planologische kernbeslissingen)	222	197	245

Behandelde Europese voorstellen

	2014-2015			2013-2014		
Aantal / type Europees voorstel	Geagendeerd in vakcommissies	Overleg met de regering	Sub. bezwaar	Geagendeerd in vakcommissies	Overleg met de regering	Sub. bezwaar
Richtlijnen	2	1	0	6	4	0
Mededelingen, adviezen en aanbevelingen	15	11	0	21	11	0
Besluiten	1	1	0	1	0	0
Beschikkingen	0	0	0	0	0	0
Verordeningen	6	4	0	7	4	0
Groenboeken	1	0	0	1	1	0
Witboeken	0	0	0	0	0	0
Lidstaatinitiatieven	0	0	0	0	0	0
Verslagen van de Europese Commissie	0	0	0	0	0	0
Consultaties	0	0	0	0	0	0
Overig	13	0	0	0	0	0
Europese dossiers geagendeerd in commissies	26	17	0	36	20	0

5. *Index onderwerpen*

p.04 Kamerwisseling
p.04 Initiatiefwetsvoorstellen
p.07 Hoofdstuk over integriteit in Reglement van Orde
p.09 Verbod verticale integratie en vrije artsenkeuze
p.10 Elektronische detentie
p.11 Aansprakelijkheid voor gedragingen van minderjarigen
p.11 Doorberekening kosten veiligheidsonderzoeken
p.12 Verplichte kabinetsreactie en vermindering aantal leden adviescolleges
p.12 Veiligheid van offshore olie- en gasactiviteiten
p.12 Wet algemeen pensioenfonds
p.13 Investeringsmogelijkheden in medisch-specialistische zorg
p.13 Verbetering wanbetalersmaatregelen
p.14 Grondgebonden groei melkveehouderij
p.15 Privacy en toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten
p.16 Beleidsdebat over internationale veiligheidsstrategie
p.16 Bezuinigingen op de gesubsidieerde rechtsbijstand
p.17 Ratificatie VN-protocollen
p.18 Cliëntenrechten en zorginfrastructuur
p.18 Vluchtelingenproblematiek
p.19 Sociaal leenstelsel
p.20 Bezuinigingen op de rechtshulp en toegang tot de rechter
p.21 Godsdienstvrijheid en non-discriminatie
p.22 Recht op privacy
p.22 Redelijkheid en billijkheid
p.22 Gelijke behandeling
p.23 Deconstitutionalisering benoeming Commissaris van de Koning en burgemeester
p.23 Uitbreiding bevoegdheden burgemeester bij voetbalvandalisme
p.24 Kiescollege BES
p.25 Inlichtingendiensten in lijn met EVRM en Europese privacy regels
p.25 Bewaarplicht telecommunicatiegegevens
p.26 Aanpak schijnconstructies

p.26 Langdurige zorg
p.27 Banenafspraak en quotum arbeidsbeperkten
p.27 Aanpassing financieel toetsingskader
p.28 Elektronische dienstverlening burgerlijke stand
p.28 Strafbaarstelling voorbereiding illegale hennepteelt
p.30 Geestelijke gezondheidszorg
p.30 Associatieakkoorden met Moldavië, Georgië en Oekraïne
p.31 Afschaffing WGR-plusregio's
p.32 Kennismakingsbezoek Caribisch deel van het Koninkrijk
p.32 Interparlementair Koninkrijksoverleg
p.34 Websites, apps en social media
p.36 Onderwijsprojecten
p.37 Berichtgeving in de media
p.40 Democratische controle in de EU
p.42 Algemene Europese Beschouwingen
p.42 Goedkeuringswet Protocol 15 EVRM
p.44 Europees Openbaar Ministerie
p.46 EU-Voorzitterschap 2016

Colofon

Dit is een uitgave van de
Eerste Kamer der Staten-Generaal

Ontwerp en vormgeving
Corps ontwerpers
www.corps.com

Fotografie
Hans Kouwenhoven

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20017, 2500 EA Den Haag
Binnenhof 22, 2513 AA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

internet www.eerstekamer.nl
www.europapoort.nl
www.staten-generaal.nl
e-mail postbus@eerstekamer.nl
twitter @EersteKamer

